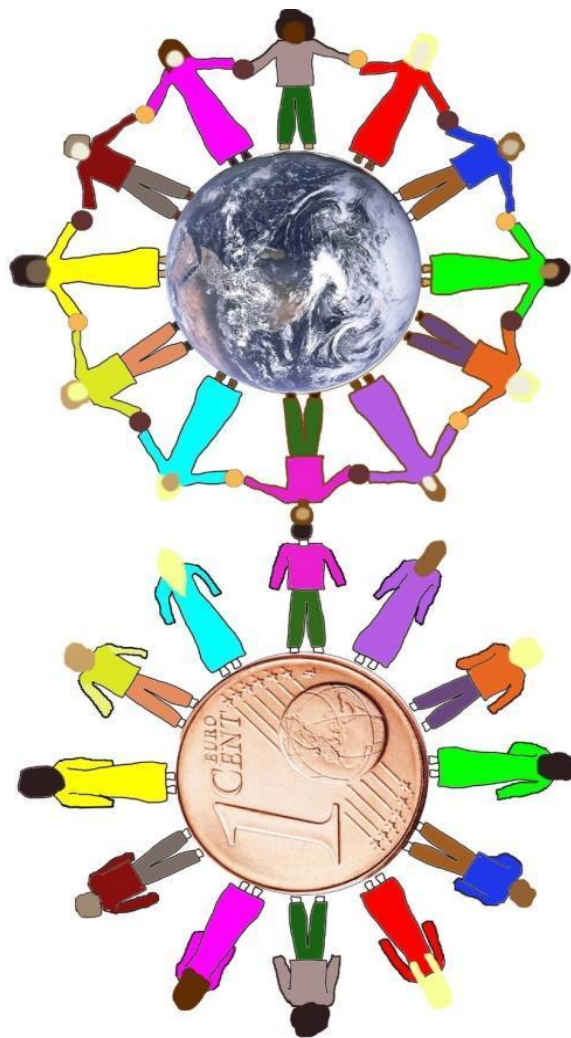


EBERHARD LICHT

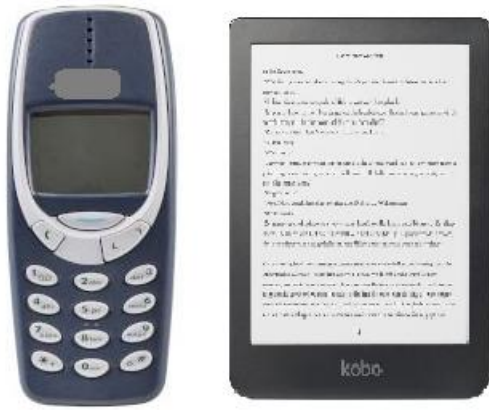
# DE SIMPELE ECONOMIE



1e herziene editie

Brussel, 24 mei 2022

**Reproductie uitdrukkelijk gewenst!**



Download [voor mobieltje](#)

Actuele versie: <https://letusbe.one/doc/simpele.pdf>

Contact: [now@letusbe.one](mailto:now@letusbe.one)

# INHOUD

Voorwoord	5
Wie vindt de fout?	7
Werk, wat is dat eigenlijk?	7
Het verschil tussen de seksen	9
Waarom krijg ik meer geld dan ik nodig heb?	10
Waar komt ongelijkheid eigenlijk vandaan?	10
De snelle revolutie in de menselijke geschiedenis	11
Waarom het vijf over twaalf is en waarom de klok blijft tikken	13
Klimaatverandering	13
Kunnen klimaatverandering en economische groei met elkaar verzoend worden?	15
Wat is democratie?	17
Wie was er eerst, de kip of het ei?	19
De rechtspersoon die elk risico kan nemen	21
De eenvoudige economie	24
Wie zou ooit gratis werken?	24
Stel je voor dat al het geld weg was.	25
Wanneer zouden we beseffen dat het geld op was?	26
Wat houdt utopie behalve geld nog meer tegen?	27
Revolutie zonder onteigeningen	28
De transitie – hoe verdwijnt het geld?	30
Welke voorbereidingen zijn nodig?	30
Een wereldwijde schuldverlichting	31
Wat hebben we geleerd van de pandemie?	33
Praktische gids voor de transitie	34
Hoe lang duurt de overgang?	35

Economie en samenleving zonder geld, hoe werkt dat?	37
Zal niet de hele economie instorten als het geld op is?	37
Hoe ontwikkelt de economie zich?	38
Markt – wat als het niet meer regelt?	41
Investerings – waar komen ze vandaan als er geen geld is?	42
Welvaart zonder groei?	42
Wat zal er van onze samenleving worden?	43
Wat wordt er van de staat?	45
Risico's van de simpele economie	47
Werken we nog wel als we geen geld krijgen?	47
Winkels - nemen we zoveel mee als we kunnen dragen?	48
Prestaties – doen we nog een inspanning zonder geld?	49
Vuilnisophaling- wie doet straks het onaangename werk?	49
Bankmedewerkers – wat gebeurt er met de mensen in de financiële sector en de reclamesector	50
De bakker - wie staat er nog om vier uur 's ochtends op?	51
Vooruitgang – gaat het door?	51
Luxe goederen - wat gebeurt er met producten in beperkte oplage	52
Wie krijgt het huis aan het meer?	53
Nawoord	54
De auteur	55
Bibliografie	56

"Verander de wereld!"

*Jean Ziegler*

## VOORWOORD

Postmodernisme is een hedendaagse bouwstijl. Het is voornamelijk afhankelijk van uiterlijk en effecten. Niet de functie staat op de voorgrond, maar het unique selling point van de architect. Stijlelementen uit vorige tijdperken worden overgenomen en gebruikt zonder een functie te vervullen. Mijn dochter studeert architectuur en analyseerde onlangs een postmodern gebouw waarin verschillende elementen zijn gerangschikt die geen enkele functie hebben. Binnen zijn er balkons waar je niet op kunt, deuren leiden naar nergens en verschillende binnenruimtes kunnen niet gebruikt worden.

Als ik aan onze huidige sociale orde denk, denk ik aan parallellen met het postmodernisme. Ook in onze samenleving staat de praktische waarde uiteraard niet op de eerste plaats. Er staat iets op de voorgrond dat wij mensen niet nodig hebben en waarvan we al lang weten dat het ons niet gelukkiger maakt. Iets dat de wereld steeds dichterbij de ineenstorting brengt. Dit is de groei van de economie. Er zijn een aantal belangrijke sectoren in onze samenleving die niet goed werken. Maar we zijn zo gewend geraakt aan veel van deze tegenstellingen dat we ze niet meer kunnen zien.

Wat in het mondiale noorden wordt vernietigd om de prijzen te stabiliseren, zou voldoende zijn om de een miljard hongerige mensen in het mondiale zuiden te voeden. Maar zolang er geld is, kunnen deze goederen niet worden weggegeven. Waarom accepteren we dit stilzwijgend?

Minder dan tweederde van het werk dat door mensen wordt gedaan, wordt beloond met geld. Een derde van het werk heeft geen waarde. Bovenal zijn belangrijke activiteiten zoals het opvoeden van onze kinderen of de zorg voor onze familieleden waardeloos. Zelfs bij de berekening van pensioenen wordt met deze aanzienlijke arbeidsduur geen rekening gehouden. Waarom pikken we dit?

Er zijn veel taken in onze samenleving die dringend gedaan moeten worden. Maar miljoenen mensen zitten thuis te wachten omdat ze momenteel "werkloos" zijn. Waarom zien we dit niet?

De economie laat bewust producten sneller kapot gaan zodat er meer gekocht worden. Zijn het echt mensen die zulke beslissingen nemen? Waarom vragen we ons dat niet af?

We staan erbij en bewonderen de fantasierijke gevels van de postmoderne architectuur, de Markthal Rotterdam of de Bondskanselarij. We zijn gefascineerd door de vindingrijkheid van de architect en de mogelijkheden van techniek. We zien dat er ramen zijn op plaatsen waar ze niet kunnen functioneren. We zien dat er kamers moeten zijn waar je door hun vorm niets mee kunt. Als we dat zouden veranderen, zouden we het hele gebouw moeten slopen. De fouten in onze samenleving zouden kunnen worden gerepareerd zonder ook maar één persoon te schaden.

Deze tekst zal proberen onze ogen te openen om problemen te kunnen herkennen waardoor onze samenleving niet naar behoren functioneert. We proberen ook de oorzaken te vinden en we stellen een oplossing voor die ons hele leven zou verbeteren.

[Naar de inhoudsopgave](#)

## WIE VINDT DE FOUT?

### WERK, WAT IS DAT EIGENLIJK?

Over een paar jaar zal dat het geval zijn. Niet alleen mobiele telefoons worden dan volledig door robots gebouwd, maar zaai- en oogstmachines, bestuurd door drones, rijden zelf over de velden. Zelfrijdende elektrische transporteurs brengen het graan naar de molen, die als bij toverslag door computers wordt bestuurd. In de bakkerij is niemand te zien omdat de machines daar volledig zelfstandig werken. Al deze constructies en transportmiddelen zullen ook door robots worden gebouwd.

De afgewerkte broden worden automatisch naar de winkels gebracht.

Zullen wij mensen nu onvermijdelijk de hongerdood moeten sterven?

Verhongereren we omdat we geen kans hadden om geld te verdienen om dit brood te kopen?

De economen van vandaag kunnen ons geen antwoord geven. Willen we hier een antwoord op vinden, dan moeten we eerst het begrip 'werk' eens vanuit een ander perspectief bekijken.

Al duizenden jaren wordt ons verteld dat je moet werken om dat werk te kunnen ruilen voor voedsel of geld. Het begon toen sommige mensen land omheind dat niet van hen was.

Onze huidige opvatting van werk gaat ervan uit dat werk iets abstracts is dat van mensen kan worden gescheiden en voor geld kan worden ingewisseld. Maar praktisch is dit niet mogelijk. Werk is slechts de voorwaarde om iets te veranderen, om iets vorm te geven, met het talent dat we in de loop van de schepping hebben gekregen. Alleen mensen hebben dit talent. Dit is wat ons onderscheidt van dieren, samen met rechtop lopen en het verdwijnen van lichaamshaar.

De huidige opvatting van economie en samenleving gaat ervan uit dat we dit talent kunnen inwisselen voor geld. Men kan echter geen talent van

een mens afnemen en inwisselen voor iets anders. De mens kan zijn talent helemaal niet wezenlijk uit zichzelf laten vloeien. Dat zou de voorwaarde zijn voor een uitwisseling.

Als een mens iets creëert, heeft dat te maken met verandering. Wanneer een zanger een aria uitvoert, verandert hij onze gevoelens op het moment dat we de muziek horen. Het brengt ons in een andere gemoedstoestand. Maar het is geen bal die hij tegen ons gooit en die we krijgen in ruil voor het kopen van een kaartje voor het theater.

Soms sluimert een talent jarenlang in ons voordat het zich kan ontwikkelen. Om een talent tot ontwikkeling te laten komen, heeft het goede voorwaarden nodig. Deze aandoeningen verschijnen soms vanzelf, maar vaak moet je ernaar zoeken. Hoe beter de omstandigheden, hoe beter het talent zich kan ontwikkelen. Dat is wanneer de activiteit die je doet voor een lange tijd leuk is en wanneer succes vanzelf komt. Dat is het, wanneer we 's nachts verlangen om het de volgende dag opnieuw te doen.

In de huidige samenleving is het een gok om kansen te vinden waar je je talent het beste kunt inzetten. De noodzaak om geld te verdienen verhindert ons om deze goede voorwaarden te zoeken. Tegenwoordig slagen maar heel weinig mensen erin deze goede omstandigheden te vinden.

Ik vind het moeilijk om het marxistische concept van vervreemding van werk te classificeren. Misschien is het bovenstaande dat deze vervreemding belichaamt. De natuur heeft ons zeer bijzondere gaven en talenten geschonken. Als we geen manier kunnen vinden om deze gaven en talenten te gebruiken omdat we een of ander werk moeten doen dat ons is aangeboden om geld te verdienen, dan is wat we doen vreemd aan onze aard. Dan is het vervreemd werk.



Zolang werk wordt beperkt door een gelijkwaardige waarde, zijn we niet vrij.

[Naar de inhoudsopgave](#)

## HET VERSCHIL TUSSEN DE SEKSEN

Naast het biologische kenmerk van de seksen is er nog een verschil. Mannen krijgen meestal geld voor wat ze doen, vrouwen vaak niet. Een man staat als leraar voor een klas en leert wiskunde. Daar krijgt hij geld voor. 's Middags zit een vrouw naast haar kind en helpt hem te begrijpen wat het die ochtend op school heeft opgeschreven. Daar krijgt ze geen geld voor.

De meesten zullen nu zeggen dat dit heel normaal is. Maar is het echt normaal dat een man voor hetzelfde werk wordt betaald en een vrouw niet? Het is een feit, maar norm komt voort uit schaal. Stel je een schaal voor. In de ene schaal zit een kilo en in de andere is er niets. Er wordt ons verteld dat deze schaal in evenwicht is. Wat is er mis met ons dat we dit niet kunnen zien?

Helaas betekent dit feit dat degenen wier werk waardeloos is, vaak worden gediscrimineerd, vernederd en zelfs misbruikt.

Hoe zou deze tegenstelling uit de wereld kunnen worden geëlimineerd? Vrouwen konden hetzelfde worden betaald als mannen. Maar hoe evalueer je het echt goed? Stel je voor dat het onderwijs van de leraar zo slecht is dat geen enkele leerling iets begrijpt. Thuis slaagt de moeder er met veel geduld in dat haar kind eindelijk begrijpt wat er op school werd geleerd. Welke rechter moet beslissen? Hoeveel roepingen zullen er zijn? We weten dat er een onmogelijke standaard is die soms hetzelfde meet en soms niet. Maar we zien de fout niet. Zijn wij blind?

[Naar de inhoudsopgave](#)

## WAAROM KRIJG IK MEER GELD DAN IK NODIG HEB?

Zouden we ons door iemand laten dicteren hoeveel we moeten eten? We gaan 's avonds uit, hebben niet veel trek en bestellen gewoon een klein hapje. De ober zet een enorm bord voor ons neer en zegt dat we het moeten afmaken.

Zou het niet veel logischer zijn als iedereen zoveel geld zou krijgen als nodig was? Maar we vinden het eerlijk als iedereen krijgt wat er in zijn arbeidsovereenkomst staat. De een krijgt vijfhonderd euro per maand en de ander vijftigduizend euro per maand. Je kunt er niet eens voor zorgen dat deze twee consequent worden betaald voor prestaties. Vaak moet de laagverdiener vies en zwaar werk doen en heeft de hoogverdiener zijn comfortabele bureaubaan, waar hij niet veel hoeft te doen, door goede connecties.

Dat kun je geen gerechtigheid noemen. Daarnaast leidt dit beloningssysteem ertoe dat veel mensen in de verleiding komen om totaal onnodige dingen te kopen. Ze moeten vele malen meer geld uitgeven dan ze normaal zouden doen om goed en gelukkig te leven. En juist deze onnodige consumptie is verantwoordelijk voor het feit dat de aarde steeds meer opwarmt en de poolkappen onvermijdelijk zullen smelten omdat bij de productie en het transport van consumptiegoederen koolstofdioxide vrijkomt. Bovendien wordt er onnodig afval geproduceerd en worden natuurlijke hulpbronnen op een volkomen zinloze manier geëxploiteerd. Er is eigenlijk maar één manier om dit "onrecht" in een eerlijk daglicht te stellen. Maar daar komen we later op terug.

[Naar de inhoudsopgave](#)

## WAAR KOMT ONGELIJKHEID EIGENLIJK VANDAAN?

Elke wedstrijd heeft een winnaar en een of meer verliezers. Het is hetzelfde in het bedrijfsleven als in de sport. In de zoektocht naar de

goedkoopste aanbieder krijgt er maar één de opdracht gegund. De anderen zijn de verliezers. Hoe harder de competitie, hoe meer kandidaten moeten strijden om de prijs, hoe groter de kloof tussen de eerste en de laatste. Helaas is het een algemeen aanvaard feit dat, in tegenstelling tot sport, tegenwoordig in het bedrijfsleven vaak oneerlijke methoden worden gebruikt om competities te winnen.

Waarom is er dit verschil tussen het mondiale noorden en het mondiale zuiden? Het mondiale Zuiden is vandaag de verliezer. Hoe meer schuld het moet aangaan om zijn leningen terug te betalen, hoe groter de ongelijkheid. Bij elke afgesloten lening wordt namelijk rente opgeteld. Daarom lezen we om de paar weken de krantenberichten "De mondiale ongelijkheid is weer gegroeid".

Er zijn altijd politici die beweren dat ongelijkheid op den duur zal verdwijnen. Zij zullen ons ook kunnen beloven dat het straks 's nachts licht en overdag donker is. Het is onmogelijk om ongelijkheid op te heffen zolang de economie en de samenleving gebaseerd zijn op concurrentie. Concurrentie maakt misbruik van ongelijkheid.

Naast concurrentie is ook de vrije markt verantwoordelijk voor de steeds groter wordende ongelijkheid. Alleen wie geld heeft, krijgt daar iets. Wie het meeste geld heeft, kan de mooiste goederen kopen. Als je geen geld hebt, krijg je niets.

Hoe kan ongelijkheid worden geëlimineerd zolang goederen niet naar behoefte kunnen worden verdeeld? Met de hulp van geld is dat onmogelijk. Maar waarom zien we dat niet? Zijn wij blind?

[Naar de inhoudsopgave](#)

## DE SNELLE REVOLUTIE IN DE MENSELIJKE GESCHIEDENIS

Op een gegeven moment begonnen mensen te verschillen van dieren. De belangrijkste kenmerken hiervan zijn het verdwijnen van lichaamshaar en het rechtop lopen. Maar er is nog een kenmerk. Alleen mensen kunnen

doelbewust actief zijn en iets heel specifiek creëren. Niemand hoeft hem daartoe te dwingen, hij doet het uit eigen beweging. Dat werkte twee miljoen jaar.

In de afgelopen tienduizend jaar heeft er een revolutie plaatsgevonden. Deze revolutie heeft ons van de primitieve gemeenschap naar de huidige stand van wetenschap en technologie gebracht. Het is een zeer korte tijdsperiode, slechts ongeveer een half procent van de menselijke geschiedenis lang. We zijn die revolutie voorbij en we staan nu aan het begin van een nieuwe kwaliteit van het menselijk leven. Wetenschap en technologie, geld en hebzucht en alles wat er in die tijd is gebeurd, hebben ons hier gebracht.

De filosofen en denkers van vandaag zien het begin van een nieuw tijdperk, het planetaire tijdperk. Voor het eerst is de mensheid in staat om zich te bevrijden van de zwaartekracht, om van buitenaf naar onze planeet te kijken en haar kwetsbaarheid te voelen. Voor het eerst kunnen we de hele planeet met onze ogen volledig overzien. Tegelijkertijd weten we wat er aan de andere kant van de aarde gebeurt.

Door de huidige technische en wetenschappelijke vooruitgang zijn we in staat om alle mensen op aarde in staat te stellen zonder ontberingen te leven. Er is nog nooit zoiets geweest. De mensheid op de drempel van het 3e millennium is klaar voor een grote stap naar een nieuwe kwaliteit van samenleven.

Als we nu niet oppassen, verpesten we alles.

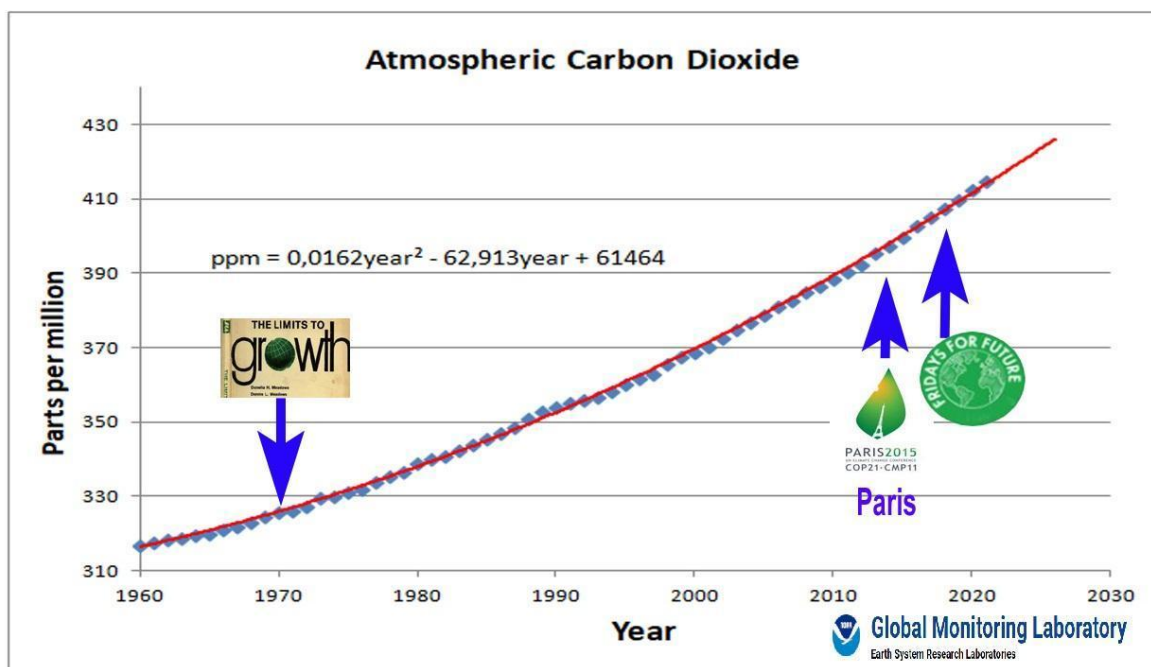
[Naar inhoudsopgave](#)

# WAAROM HET VIJF OVER TWAALF IS EN WAAROM DE KLOK BLIJFT TIKKEN

## KLIMAATVERANDERING

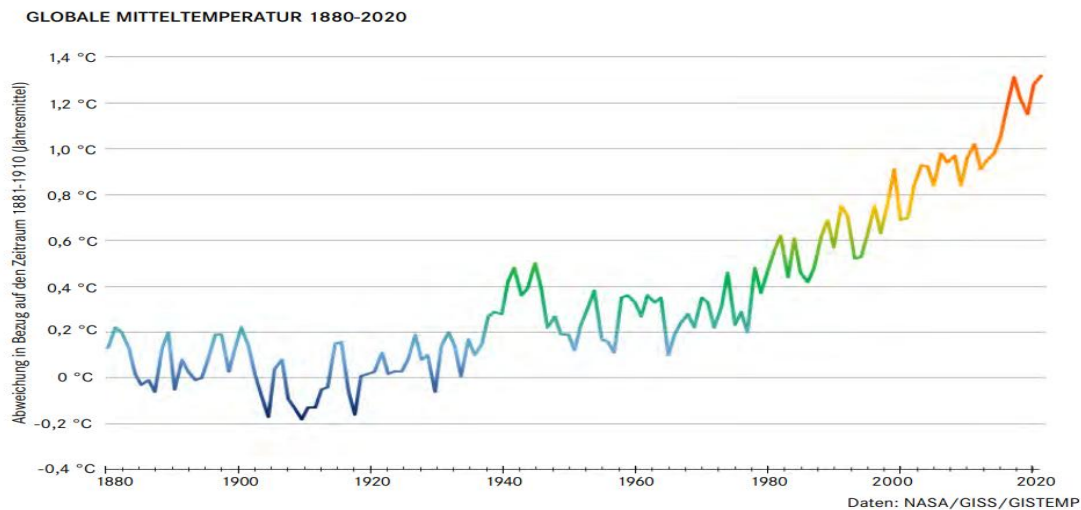
“The world we made” is een boek van Jonathon Porritt en een dramatisering van Beth Flinthoff over twee studenten die in het jaar 2050 leven. Het verhaal gaat over hoe de mensheid heeft zijn problemen weten te overwinnen en het stuk beschrijft hoe mooi het toen kon zijn, vergeleken met nu.

Veel mensen dromen ervan. Maar velen zien ook hoe het over een paar jaar kan zijn als ons overkomt wat de meteorologen voorspellen.



De CO<sub>2</sub>-concentratie neemt continu toe, zie bovenstaand diagram<sup>1</sup>. De reden hiervoor is dat de wereldeconomie niet van groei kan afzien. Alternatieve energiebronnen zijn niet genoeg voor de economie, groei kan alleen worden gegenereerd als er veel energie kan worden verbruikt. En dat kan de komende tijd alleen met fossiele brandstoffen.

<sup>1</sup> ESRL's Global Monitoring Laboratory (GML) of the National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA)



Het stijgende koolstofdioxidegehalte van de atmosfeer is verantwoordelijk voor het feit dat de aarde steeds meer opwarmt. En dit betekent dat de poolkappen en gletsjers onvermijdelijk zullen smelten. Ook de "eeuwige vorst" in de bodem van delen van de aarde zal verdwijnen. Het vervelende hiervan is dat het daar opgeslagen methaan in de atmosfeer terecht komt en nog meer broeikaseffect veroorzaakt.

Velen strijden hiertegen. Veel studenten hebben zich aangesloten bij de scholenstaking en protesteren voor de paleizen van de banken. Velen bezetten bomen om de aanleg van meer snelwegen te voorkomen. Of ze bezetten dorpen om de uitbreiding van bruinkoolmijnen in de open lucht te stoppen.

Hoeveel van de bijna acht miljard mensen die de aarde bewonen doen mee?

Velen zien de foto's van stranden vol plastic flessen. Velen geloven dat de oceaan al vervuild is met microplastics. Ze geloven ook dat de overvloed aan vissen drastisch is afgenomen, soorten sterven snel uit.

Hoeveel van de bijna acht miljard mensen die de aarde bewonen doen mee?

Velen maken zich zorgen. Ze denken na over hoe ze de groei van de economie kunnen stoppen. Ze ontwerpen concepten voor een sociaal-ecologische verandering.

Hoeveel van de bijna acht miljard mensen die de aarde bewonen doen mee?

Velen komen samen in gemeenschappen die zelfvoorzienend zijn. Het zijn mensen die met weinig middelen proberen rond te komen. Ze doen er alles aan om hun ecologische voetafdruk te minimaliseren.

Hoeveel van de bijna acht miljard mensen die de aarde bewonen doen mee?

We kijken in het dagelijks leven rond op straat, maar niemand maakt zich zorgen. We hoeven ons dus ook geen zorgen te maken. Maar lost dat het probleem op? [Naar de inhoudsopgave](#)

## KUNNEN KLIMAATVERANDERING EN ECONOMISCHE GROEI MET ELKAAR VERZOEND WORDEN?

Bijna wekelijks bericht het journaal over ongekende weersomstandigheden met grootschalige vernietiging en veel doden, over verwoestende bosbranden, over het verlies van regenwoud, over het smelten van de poolkappen en de gletsjers en over het verdwijnen van soorten.

Twee kolommen verder wordt enthousiast gemeld dat politici onvoorstelbaar veel geld beschikbaar stellen om de economische groei terug te brengen naar het pre-coronaniveau.

Politici weten heel goed dat klimaatverandering en economische groei niet met elkaar te rijmen zijn. Toch blijven ze ons troosten met vage beloften die over vele jaren moeten uitkomen.

Hoe halfslachtig deze beloften zijn, blijkt uit deze twee rapporten van de EU<sup>2</sup>:

“De EU en haar lidstaten verstrekken wereldwijd het grootste deel van de overheidsfinanciën voor klimaatbescherming; in 2020 was dat 23,39 miljard euro”.

“Opgeschort door NextGenerationEU (NGEU), het tijdelijke herstelinstrument, is de langetermijnbegroting van de EU het grootste stimuleringspakket dat ooit uit de EU-begroting is gefinancierd. Met een totaal van 2.018 biljoen euro tegen lopende prijzen zou Europa na Corona weer op de been moeten komen.”

Slechts één procent van de geldhoeveelheid voor het stimuleren van economische groei wordt gebruikt voor klimaatbescherming. Zien we dat niet of sluiten we onze ogen? [Naar de inhoudsopgave](#)

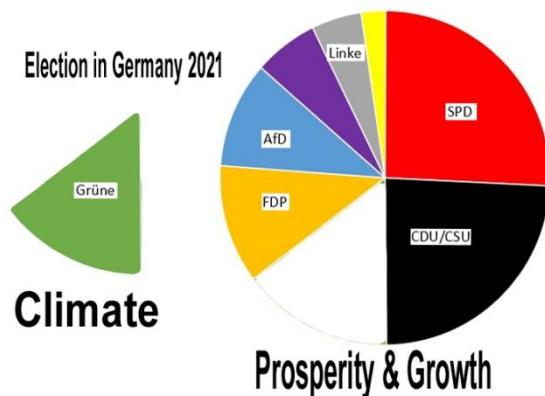
---

<sup>2</sup> Official EU website: European recovery plan



## WAT IS DEMOCRATIE?

Dat is makkelijk gezegd. Democratie is wanneer de mensen hun eigen regering kunnen kiezen. De volgende vraag is: wat verwachten de mensen van hun regering? Dit kan worden bepaald aan de hand van de verkiezingsuitslag.



Ongeveer 85 procent van de mensen wil welvaart en groei en verwacht dat de overheid daarin voorziet.

Zoals we in de vorige paragraaf zeiden, realiseren sommige mensen zich dat economische groei ons in een gevarezone brengt.

Hoeveel zijn het er eigenlijk? Laten we proberen deze mensen politiek te classificeren. De enige fractie in de Bondsdag waarbinnen men zich de genoemde belangengroepen zou kunnen voorstellen, zijn de Groenen. Links zou daarna komen, maar hun belangrijkste focus ligt vooral op het verbeteren van de werk- en levensomstandigheden van kansarme bevolkingsgroepen. De vermindering van de wekelijkse arbeidsduur en meer vakanties gaan in de richting van degrowth, maar daar worden geen expliciete opmerkingen over gemaakt.

De vier speerpunten van de Groenen zijn ecologie, sociale zaken, democratie en Europa. Daar moet je ergens de Fridays for Future-beweging of "Degrowth" plaatsen. Maar ze zouden maar een klein deel van de fractie uitmaken.

Maar het ziet er ook niet naar uit dat de vertegenwoordigers van de Economy for the Common Good politieke bedoelingen hebben. Het is eerder zo dat de aanhangers van deze beweging ervan overtuigd zijn dat

de meerderheid van de mensheid zich geleidelijk aan bij hun beweging aansluit.

**Het probleem is echter de factor tijd. Het is al vijf over twaalf. De polen zijn al aan het smelten, de bosbranden en stormen zijn er al. Talloze soorten zijn al verdwenen en als we snel handelen, kunnen we misschien het ergste voorkomen.**

Maar de overweldigende massa van mensen die alleen geïnteresseerd zijn in welvaart en die welvaart associëren met consumptie, kijken niet in deze richting van de economie voor het algemeen welzijn. Ik realiseer me dit feit wanneer ik mijn familie en vrienden vertel over mijn visioen. Ze staan zo ver van mijn ideeën af, dat je uit kunt sluiten dat ze vanzelf met zulke gedachten op de proppen zouden komen. Misschien kan het worden geïllustreerd met het volgende voorbeeld: Je kiest tien representatieve mensen uit onze samenleving. Je zet ze in tien auto's die op een tienbaansweg staan en laat ze wegrijden. Iemand zal er vandoor gaan en proberen de topsnelheid te testen, een paar zullen redelijk honderd rijden en een of twee zullen beslissen over ecologische zestig. Wat denk je, gaan alle proefpersonen ooit vrijwillig zestig rijden?

De kans hierop is niet erg groot, want de mainstream maakt het niet uit of er een paar "loafers" zijn. Ze kijken niet achterom. Het kan de mainstream ook niet schelen of er een paar mensen zijn die zich 'in het bos' terugtrekken.

Een deel van deze groep wil een actieve rol spelen om ervoor te zorgen dat ons economisch systeem deze gevaren onderkent. Dit kleine deel roept "Gevaar is dreigend!". Om een ineenstorting te voorkomen, zou de economie nu naar dit kleine deel moeten luisteren. Het zijn wanhopige kreten. Dit kleine deel zegt tegen zichzelf: het kan geen democratie zijn als we er niet in slagen de economie het gevaar te laten inzien. Misschien zijn volksvergaderingen de oplossing. Maar als de volksvergaderingen representatief zijn, zal de uitslag niet verschillen van die van de federale

verkiezingen. Het enige voordeel zou zijn dat de vergadering van de stedelingen een beheersbare groep mensen zou zijn, die discussie mogelijk zou maken en misschien de mainstream zou laten zien dat er iets echt mis is. Maar zal deze kleine selectie erin slagen de hele mainstream ervan te overtuigen dat de groei al lang zijn limiet heeft bereikt? De mainstream gelooft immers dat groei direct gekoppeld is aan welvaart.

De 2e wet van de thermodynamica wordt vaak aangehaald in soortgelijke verschijnselen. Een paar mainstream-elementen hebben gekozen voor de economie van het common good en hebben zich afgemeld voor de mainstream. De entropie neemt toe en daarmee neemt de kans af dat consumerende elementen van de mainstream zich weer gaan hechten aan elementen van de common good economie.

We moeten afscheid nemen van het idee dat de samenleving als geheel vanzelf zal veranderen. Binnen de tijd die we nog hebben om de ineenstorting af te wenden, zal dit niet gebeuren. [Naar de inhoudsopgave](#)

## WIE WAS ER EERST, DE KIP OF HET EI?

Is de economie er om onze wensen te vervullen of zijn wij er om met onze consumptie de groei van de economie mogelijk te maken? Bepalen de mensen waar de economie heen gaat of vertelt de economie de mensen wat ze moeten doen? Deze vragen zijn niet zo eenvoudig te beantwoorden. Allereerst gaan we er natuurlijk vanuit dat de economie er is voor de mensen. Wij zijn het tenslotte die betalen. Als we iets nodig hebben, gaan we naar de winkel en kopen het.

Maar wat is het doel van reclame- en kortingsacties? Waarom moedigt de economie ons aan om meer te consumeren als ze alleen bestaat om ons te dienen? De economie heeft zich al stevig verankerd in het dagelijkse leven van de mensen. We zijn zo gewend geraakt aan de grote hoeveelheid reclame op internet, op televisie en in de brievenbus dat we het niet meer bewust opmerken. Keer op keer ben ik geschokt te

ontdekken dat advertenties op zogenaamde educatieve websites voor studenten het meest agressief zijn. Zoekmachines kennen onze voorkeuren veel beter dan wij om ons de juiste advertenties te presenteren. Maar dat accepteren we stilzwijgend, want we weten dat de zoekmachines zichzelf financieren door middel van advertenties en we zijn blij dat we niets hoeven te betalen voor Google.

We denken dat de economie er voor ons is. Maar zijn WIJ vandaag niet de slaven van de economie? We consumeren zodat de economie groeit. We kopen niet wat we echt nodig hebben om gelukkig te zijn, we kopen wat de economie ons dicteert met advertenties, kortingsaanbiedingen en het kunstmatig verkorten van de houdbaarheid van de producten.

De economie bouwt ons prachtige winkelcentra waar we de avonden, weekenden en vakanties kunnen doorbrengen en die ons in staat stellen om het goedkoopste kledingstuk te zoeken en verlangend de kleurrijke verscheidenheid te bewonderen.

Er zijn instituties binnen de economie die tot taak hebben nieuwe behoeften te bedenken. Allereerst wordt aangenomen dat dit dient om het leven voor ons aangenaam te maken. Maar iets aangenaams mag niemand tot last zijn. Laten we het voorbeeld nemen van de SUV, de "Sport Utility Vehicle". Deze voertuigen kunnen de koper behagen, maar zijn voor veel mensen een last. Ze produceren veel te veel klimaatschadelijke kooldioxide en hinderen andere voertuigen bij het parkeren. Off-road voertuigen bestaan al heel lang. In de jaren twintig van de vorige eeuw bouwde Citroën voor het eerst een halftrack-voertuig. Maar deze voertuigen waren bedoeld voor het terrein. Na de eerste oliecrisis werden auto's weer wat korter. Dus de autofabrikanten dachten, waarom bouwen we niet in de hoogte in? En zo ontstond er een nieuwe behoefte aan mensen die absoluut moeten laten zien dat ze meer geld hebben dan het grote publiek.

Een vergelijkbaar voorbeeld is mobiliteit in het algemeen. In de jaren vijftig van de vorige eeuw woonden de mensen nog dicht bij waar ze werkten. Toen begonnen de auto-, mineralolie- en bouwindustrie mobiliteit als iets moderns te beschouwen. Tegenwoordig kunnen we ons geen leven meer voorstellen zonder mobiliteit. Maar is mobiliteit echt onze liefste wens? Vinden we het leuk om elke ochtend in de file te staan? Maar dat zien we niet meer. We zijn er zeker van dat dit bij het leven hoort en als we elke dag twee uur minder met ons gezin te besteden hebben voor een extra salaris van tweehonderd euro, dan is het zo.

Consumptie is dus onderdeel geworden van ons zelfbeeld en waarom zouden we iets anders kiezen dan consumptie en de welvaart waarvan we denken dat die daarmee samenhangt?

Sinds enkele jaren vraagt de economie ons niet meer alleen om te consumeren, maar neemt ze gewoon zelf het initiatief. Een lange levensduur en reparatiegemak worden niet langer gewaardeerd. Geplande veroudering heet dat. Hoe sneller dingen kapot gaan, hoe meer je moet kopen.

Zou een verstandig mens echt op zo'n pervers idee komen, of zit er iets anders achter? [Naar de inhoudsopgave](#)

## DE RECHTSPERSOON DIE ELK RISICO KAN NEMEN

Sommige historici vragen zich af waarom de huidige vorm van kapitalisme pas in West-Europa is ontstaan. Hier in Europa begon de mens zijn verantwoordelijkheid onvoorwaardelijk over te dragen aan een instelling.

Als de XR-rebellen morgen weer voor een bank marcheren en protesteren tegen het bezit van aandelen in bedrijven die met fossiele brandstoffen werken, hopen de rebellen dat ze gehoord worden. Om gehoord te worden heb je oren nodig.

Maar heeft een bedrijf oren? De aandeelhouders die oren hebben, hebben een financieel belang bij de vennootschap en hebben recht op dividend,

maar de vennootschap zelf is een rechtspersoon. Deze juridische instelling heeft geen oren. De deposito's zijn eigendom van deze instelling. Noch de aandeelhouders kunnen deze gelden op elk moment opnemen. Ook de medewerkers behoren tot het bedrijf. Elke medewerker, tot aan de CEO, heeft een arbeidsovereenkomst met het bedrijf en is verantwoordelijk voor het welzijn van het bedrijf. Het bedrijf doet het goed als het groeit. Hoe sneller hoe beter.

Een mens zou kunnen luisteren naar de eisen van de XR-rebellen. Maar hoe zit het met een bedrijf? Het bedrijf begrijpt totaal niet wat deze rebellen willen. Het bedrijf heeft geen verstand van de problemen van de mensheid. Ongelijkheid maakt niet uit. Het bedrijf is alleen geïnteresseerd in winstmaximalisatie, niets anders. En als de druk van de straat voor teveel wrijving zorgt in het bedrijf, gaat het bedrijf ergens anders heen. De globalisering heeft daarvoor alle wegen vrijgemaakt.

Om de winst te maximaliseren, *kan het bedrijf elk risico nemen* omdat zijn aansprakelijkheid beperkt is. Of de regenwouden worden gekapt of de vissen uit de zee verdwijnen, maakt het bedrijf niet uit. Milieurampen maken deel uit van de nevenschade van deze actie, die geen risico kent.

Het enige waar het bedrijf om geeft, is de grondstoffen en arbeiders voor de productie zo goedkoop mogelijk te krijgen. Waar deze grondstoffen vandaan komen en onder welke omstandigheden ze worden gewonnen en geproduceerd is voor het bedrijf ook volstrekt irrelevant. En het bedrijf vindt het vooral prettig dat de producten steeds sneller kapot gaan.

De verantwoordelijken in het bedrijf zijn door arbeidsovereenkomsten gebonden om loyaal te zijn aan dit bedrijf. Als ze zich niet genoeg inzetten om deze taak te vervullen, zullen ze hun baan verliezen. En de leidinggevenden zouden terughoudend zijn om hun topsalaris te verliezen. Als het bedrijf geplande veroudering of fraude met brandstofverbruikswaarden voor auto's bestelt, moeten de werknemers dit

doen. Of ze nu willen of niet. Hun verantwoordelijkheid is beperkt tot ervoor zorgen dat het bedrijf het goed doet.

U kunt er dus zeker van zijn dat de beloften van de CEO's aan de XR-rebellen niet serieus bedoeld zijn. Het moment waarop deze beloften zullen worden waargemaakt, ligt in ieder geval ver in de toekomst. Het bedrijf hoort helemaal niet wat de bedrijfsbazen beloven, het heeft geen oren.

De hele wereldeconomie bestaat uit dergelijke bedrijven. Dit zijn grote bedrijven als Walmart of Amazon, maar zelfs de fietskoerier is overgeleverd aan zijn bedrijf. Als hij niet een paar banen achter elkaar krijgt, kan hij zijn huur niet betalen.

Veel mensen maken zich ook zorgen over de hervorming van het bestaande financiële systeem. Deze mensen vergeten dat het financiële systeem een instrument is van de wereldeconomie. En het werkt uitstekend voor de economie, zoals blijkt uit het snel overwinnen van de gevolgen van de door Covid-19 veroorzaakte groeivertraging. De "onzichtbare hand" zal onder geen beding toestaan dat de mens iets verandert aan dit financiële systeem, dat ideaal is voor de economie.

Deze ontwikkeling van de economie is niet omkeerbaar. We zijn overgeleverd aan de corporaties. En wat we ook doen, het bedrijf zal reageren met de hulp van de "onzichtbare hand van de markt". Met conventionele oplossingen komen we nergens. Maar we kunnen één ding doen, we kunnen gewoon de lichten van het financiële systeem uitdoen.

[Naar de inhoudsopgave](#)

## DE EENVOUDIGE ECONOMIE

### WIE ZOU OOI GRATIS WERKEN?

Wat zou er gebeuren als iedereen in de wereld gratis zou werken? We moeten ons niet voorstellen dat er tegenwoordig helemaal niemand gratis werkt. Momenteel is het aandeel onbetaald werk ongeveer 40 procent van het totale werk! Dit onbetaalde werk is natuurlijk vooral zorgwerk voor het gezin of de naasten. Maar is dat geen werk? Ik denk dat sommige mannen liever aan hun bureau zitten dan de was doen, het appartement schoonmaken en thuis tijd doorbrengen met de kinderen.

Dus waarom zou het niet mogelijk zijn om overal in de economie gratis te werken? Laten we eerst kijken naar de sectoren van de economie die verantwoordelijk zijn voor de levering van alledaagse goederen: de voedingsindustrie, kledingindustrie, transport, energievoorziening en waterbeheer. Deze sectoren van de economie voorzien alle bijna acht miljard mensen van de eerste levensbehoeften. Er kan dus worden gezegd dat als alle mensen vrijwillig op deze gebieden zouden werken, de hele mensheid gratis van alle benodigdheden zou worden voorzien.

Echt gratis? Natuurlijk! Want alle grondstoffen worden ons door de natuur gegeven. Zonder uitzondering.

Laten we het samenvatten: als de zestig procent die nu in de consumptiegoederen-economie werkt, vrijwillig zonder loon zou werken, zouden alle mensen voorzien zijn van alles wat zij nodig hebben.

Als alle mensen worden voorzien van wat ze nodig hebben, dus er niets voor hoeven te betalen, betekent dit ook dat alle onnodige goederen door vrijwilligerswerk kunnen worden geproduceerd. Aangezien de grondstoffen voor deze goederen ook door de natuur worden geleverd, zouden deze goederen ook gratis kunnen worden weggegeven. Deze onnodige goederen omvatten televisies, auto's, mobiele telefoons, vliegtuigen en vele andere goederen.



Het is dus veilig om te zeggen dat de economie zou functioneren zonder geld. [Naar de inhoudsopgave](#)

## STEL JE VOOR DAT AL HET GELD WEG WAS.

Nog een gedachte-experiment: Een gezin heeft een inkomen van vierduizend euro. Aan het eind van de maand wordt alles besteed aan boodschappen, kleding, vervoer, huur en uit eten gaan. Wat zou er gebeuren als ze al deze dingen gratis zouden krijgen, maar aan de andere kant is er geen inkomen voor hen? Zou dat niet hetzelfde zijn?

De vraag is nu hoe je alles gratis kunt krijgen. Laten we vervoer nemen. Stel je voor dat de moeder in dit gezin werkt als buschauffeur en de vader werkt in een petroleumbedrijf dat diesel produceert. Beiden krijgen niets voor hun werk. Dus de busrit kost natuurlijk niets, want minerale olie is een geschenk van de aarde. Het vervoersgebied zou dus helemaal gratis zijn als de medewerkers daar niets hoefden te verdienen.

Het is nu alsof je een rekenkundig probleem oplost als je nadenkt over wat er gebeurt met eten, kleding en uit eten gaan. Eigenlijk is het overal hetzelfde. Dus alles zou werken, zelfs zonder geld.

Maar hoe zit het met de huur? Als het gezin, net als iedereen, nergens voor hoeft te betalen, dan hoeft de huisbaas natuurlijk ook niets te betalen. En dat levert een heel bijzondere situatie op. Stel dat de verhuurder tien appartementen bezit. Moet hij huur innen als hij alles wat hij nodig heeft gratis krijgt? Zou hij zich inspannen om nog een paar appartementen te krijgen of een huurverhoging door te drukken als hij nergens geld voor nodig had?

Net zoals het verhuurbedrijf daar geen moeite voor zou doen, zullen de autofabrikanten ook geen moeite doen om meer auto's te verkopen. Ook zullen kledingfabrikanten geen moeite doen om steeds meer spullen te verkopen.

Niemand hoeft moeite te doen om meer en meer te verkopen omdat er geen voordeel is. Ons leven is beveiligd omdat alles gratis is.

Vandaag consumeren we drie keer zoveel als vijftig jaar geleden omdat de economie het van ons vraagt om te kunnen groeien. Wanneer deze dwang om te groeien weg is, nemen we alleen wat we echt nodig hebben.

En het jaar daarop daalt dus voor het eerst de CO2-uitstoot.

Waarom alleen erover dromen? [Naar de inhoudsopgave](#)

## WANNEER ZOULDEN WE BESEFFEN DAT HET GELD OP WAS?

Zouden we het echt merken als het geld op was?

Stel je voor dat al het geld vanavond weg was. Misschien omdat er een spreuk was of een elektromagnetische puls. Dat is niet zo vergezocht. Als er tegenwoordig geen contant geld meer zou zijn, zou al het geld alleen in elektronische vorm bestaan. Wat zou er gebeuren als een sterke magnetische puls of zelfs een computervirus alle harde schijven ter wereld zou vernietigen? Ik denk dat het slechts een kwestie van tijd is.

Terug naar ons verhaal. Het geld is vanavond verdwenen. Je staat 's ochtends op, ontbijt, gaat misschien naar je werk of in de tuin of gaat achter de computer zitten. 's Avonds trek je uiteindelijk een fles wijn open en ga je naar bed. Je wist niet eens dat het geld weg was. De volgende dag ga je boodschappen doen maar er zijn geen prijskaartjes en de kassa's zijn niet bemand. Misschien herinnert een mooie stem je eraan om alleen te nemen wat je echt nodig hebt. Net zoals we in het openbaar vervoer worden herinnerd aan het dragen van mond- en neuskapjes. Je neemt toch wat je wilde kopen, gaat naar huis en de tweede dag is voorbij en er is ook niets ergs gebeurd.

Sommige mensen verspreiden horrorverhalen en zeggen dat mensen dan de winkels zouden bestormen en niemand meer zou werken.

Je hoeft je alleen maar voor te stellen hoe onze familieleden, onze vrienden en kennissen, de leerkrachten van de kinderen of onze dokter zich zouden gedragen. Kun je je voorstellen dat er moord en doodslag tussen zitten?

Vanaf het moment dat het geld verdwijnt, veranderen we onszelf!

Stel je voor dat je de supermarkt uitloopt met je dagelijkse boodschappen die je cadeau zijn gedaan. Het is bijna als een verjaardag. Iedereen glimlacht opeens naar elkaar op straat met de cadeautjes in de hand. Het zal zeker een paar dagen duren voordat mensen het vertrouwen krijgen dat niemand probeert op te lichten. De utopie die we al in het gezin hebben, wordt nu ook buiten het gezin werkelijkheid. Woonwijken, hele steden en landen vallen eronder.

We realiseren ons meestal pas dat we aan het eind van de maand geen salaris krijgen, maar tegen die tijd maakt het ons niet meer uit.

Omdat we vooraf al gemotiveerd zijn, stopt de economie direct met adverteren. Er zullen geen kortingsacties meer zijn. De economie kan immers geen winst meer maken omdat er geen geld meer is. Deze inspanningen zouden dus volkomen nutteloos zijn. Niemand zal gemotiveerd zijn om meer te nemen dan ze echt nodig hebben.

En de economische groei zal even snel afnemen als tijdens de eerste lockdown. Daar zal niemand zich zorgen over maken. En onze aarde zal zich langzaam herstellen. [Naar de inhoudsopgave](#)

## WAT HOUDT UTOPIE BEHALVE GELD NOG MEER TEGEN?

Erich Fromm onderscheidde mensen naar hun relatie tot hebben en zijn. Mensen voor wie zijn heel belangrijk is, zullen in dit economische systeem nauwelijks risico's zien. Dingen zullen anders zijn voor mensen die erg gehecht zijn aan hebben. Maar dat is normaal. Ik weet niet zeker of deze mensen zich een samenleving kunnen voorstellen waarin dit 'hebben' bestaat uit het geven van geschenken aan andere mensen.

Misschien is het het gemakkelijkst als we ons een gebied van het leven voorstellen dat natuurlijk zelfs vandaag de dag vrij is van enige logica van uitwisseling. Dit is het privégedeelte. In de meeste gezinnen is utopie een geleefde realiteit. Utopia betekent wederzijdse hulp, gedeeld gebruik van eigendom, broederschap, rust. Misschien is het leven in het gezin in het algemeen de bron voor het ontstaan van utopische ideeën. Elke persoon in de wereld die in een intact gezin leeft, leeft al in de echte utopie. En dat zijn enkele miljarden mensen.

Wat verhindert dat de utopie naar buiten toe voortduurt? Buiten het gezin moet je voor hulp betalen. Daar is eigendom het eigendom van iemand anders, en je moet geld betalen om het te gebruiken. Wat gebeurt er als het geld verdwijnt? [Naar de inhoudsopgave](#)

## REVOLUTIE ZONDER ONTEIGENINGEN

Hoe zit het met eigendom als er geen geld meer is? Het is een bekend feit dat eigendom een middel is om winst te maken. Winst is geld en als er geen geld meer is dan is er natuurlijk ook geen winst. Nu zou iemand natuurlijk kunnen zeggen, ik wil er ook iets uit halen! Het antwoord is zo eenvoudig en het is geen wonder dat het niet meteen duidelijk is. U hoeft niets uit uw bezit te halen, want alles wat u nodig heeft om te leven wordt u cadeau gegeven. Als je iets voor je bezit hebt gekregen, kun je het alleen maar weggeven. Je kon er niets anders mee doen.

Het Latijnse woord voor rente is interest. Zolang je de rente krijgt, heb je interesse in het eigendom. Als er geen rente meer is omdat er geen geld meer is in de wereld, verliest men belang in eigendom.

Omdat het echt moeilijk is om dit verband te begrijpen, omdat een dergelijke situatie in onze wereld van vandaag volkomen ondenkbaar is, wil ik nog een voorbeeld geven. Eigendom is een soort gereedschap dat ons rente oplevert. Hoe ontwikkelt onze relatie met een nutteloos

hulpmiddel zich? We zullen er geen aandacht meer aan besteden, het kan ons niet meer schelen.

Eigenaren van grote stukken grond of veel huurwoningen blijven eigenaar van deze woningen. Maar omdat ze niet langer waardevol zijn, omdat er geen inkomsten uit te halen zijn, zijn ze praktisch waardeloos en vergen ze alleen maar inspanning. Je zou kunnen zeggen: kijk eens hoeveel land ik bezit. Kijk hoeveel appartementen ik bezit. En dat is maar goed ook, want eigendom verplicht ons ervoor te zorgen dat het behouden blijft. Huurcontracten moeten worden voortgezet om de bewoners te beschermen. Maar de eigenaar heeft geen enkele reden meer om huurovereenkomsten op te zeggen om meer geld te krijgen van de volgende huurder. Eigenaren behouden alleen zoveel grond of woonruimte als ze nodig hebben voor eigen gebruik. De paradigmaverschuiving verandert de relatie met eigendom aan beide kanten. Huurders of gebruikers beschouwen het gebruik als een geschenk en zullen meewerken aan het onderhoud. Omdat we elkaar in deze samenlevingsvorm cadeaus geven, gaan we ook anders met bezit om en beschouwen we het gebruik ervan als een groot geschenk. Het is niet langer nodig om het uit te sluiten van algemeen gebruik. Geleidelijk aan wordt eigendom gemeengoed.

Om deze reden hoeven er geen onteigeningen te zijn zoals bij de overgang naar het socialisme. Marxisten zeggen dat een revolutie onvermijdelijk gepaard moet gaan met onteigening. De onteigeningen tijdens de revoluties en systeemveranderingen in de 20e eeuw hadden echter helemaal geen zin, omdat ze gemakkelijk ongedaan konden worden gemaakt. Omdat er zelfs onder het socialisme geld was, bestond hebzucht nog steeds. Als het geld op is, veranderen mensen. De hebzucht verdwijnt en dat kan niet ongedaan worden gemaakt. [Naar de inhoudsopgave](#)

## DE TRANSITIE – HOE VERDWIJNT HET GELD?

### WELKE VOORBEREIDINGEN ZIJN NODIG?

De meeste mensen die ik over de afschaffing van het geld vertel, zeggen: 'In godsnaam! De mensheid is nog lang niet klaar!'

Ik vraag dan: waar zijn we nog niet klaar voor? Alles werkt in onze samenleving, we moeten alleen het geld laten verdwijnen. We moeten niet eens proberen iets voor te bereiden, omdat de onzichtbare hand van de markt elke interventie zou voorkomen. Het kan alleen werken als we iets doen dat de markt niet opmerkt. Iets dat werkt als het stiekem openen van een luik onder de markt en het geld eruit laten vallen.

Het belangrijkste bij het verdwijnen van geld is dat er niets hoeft of mag veranderen tijdens de transitie. Op de dag dat het geld verdwijnt, moet iedereen precies doen wat ze de dag ervoor hebben gedaan. 's Ochtends gaan we naar ons werk of naar school en doen we de gebruikelijke boodschappen na het werk. Aangezien je je salaris of loon meestal aan het einde van de maand krijgt, merk je het eerst iets als er geen prijskaartjes hangen en de kassa's in de supermarkt niet bemand zijn.

Het is daarom belangrijk dat er niets verandert zodat de bestaande supply chains niet worden verstoord in de dagelijkse aanvoer. De toeleveringsketen van grondstofleverancier tot fabriek, van fabriek tot groothandel en van groothandel tot detailhandel, om het heel triviaal te zeggen. En ook zonder geld blijft deze keten functioneren, want iedere medewerker in deze keten doet zijn werk. Evenals de medewerkers van de elektriciteitscentrale, waterleidingbedrijf, rioleringswerken, machinisten van treinen, bussen, taxi's en vrachtwagens, medisch personeel, politieagenten, leraren, postbodes, enz. doet zijn werk. Wegenwerken gaan door, nieuwe machines worden geïnstalleerd, onderzoek naar nieuwe ontwikkelingen wordt voortgezet. En elk van de miljarden werknemers gaat 's avonds naar de winkels en neemt wat ze nodig hebben om van te

leven. Of hij pakt de nieuwe televisie, waarvan de aanschaf al lang gepland stond.

Er verandert niets, alleen dat er geen geld terugvloeit.

Waarom kunnen we er zeker van zijn dat, op enkele uitzonderingen na, iedereen zal deelnemen? Heel makkelijk. Iedereen weet wat ervan afhangt. Iedereen weet dat als deze transitie niet doorgaat, de samenleving instort. Net zoals we kleine dingen maken die ons gezin laten werken, zullen we er ook voor zorgen dat de bevoorrading van de samenleving niet in gevaar komt. Zo gedisciplineerd als we onszelf en anderen beschermen door twee jaar lang het gezichtsmasker te dragen, zullen we onszelf en anderen beschermen tegen de ineenstorting van de samenleving. Net zoals we in het openbaar vervoer elke 3 minuten worden herinnerd om ons gezicht te bedekken, wordt ons in winkels geadviseerd om niet meer zoals gewoonlijk met ons mee te nemen.

Het gedisciplineerde en eensgezinde gedrag van de hele mensheid tijdens de eerste lockdown bewees dat we in staat zijn deze stap te zetten.

Kerk en politiek hebben de grote taak om mensen tijdig te motiveren. Ze laten ons de twee alternatieven zien waarmee we momenteel worden geconfronteerd. Om dit te doen, moeten alle politici samenwerken en het maakt absoluut geen verschil of men een rechtse, linkse, groene, conservatieve, liberale of socialistische mening heeft. En de politiek moet ons ook aanmoedigen om deze stap naar vrijheid te durven zetten.

[Naar de inhoudsopgave](#)

## EEN WERELDWIJDE SCHULDVERLICHTING

Als ik in mijn kennissenkring rondvraag, kan niemand zich voorstellen hoe het geld zou moeten worden afgeschaft. Maar hoe zit het met wereldwijde schuldverlichting, een Jubilee? Is dit niet wat de mensheid sinds bijbelse tijden heeft gewild?

Bijna iedereen in de wereld heeft schulden. Het aandeel van de staatsschuld van elke Duitser bedraagt nu bijna dertigduizend euro. Dit feit kan waarschijnlijk worden veralgemeend voor alle geïndustrialiseerde landen. Daarnaast zijn er de particuliere schulden van veel mensen voor onroerend goed, auto's of huishoudelijke artikelen, die in Duitsland gemiddeld twintig tot dertig keer hun maandinkomen bedragen. Als de banken hun geld teruggeisen, zouden alle burgers moeten betalen.

Hoe zit het met het mondiale zuiden? Grote getallen zeggen ons niet veel, maar we weten wel dat veel landen in het Zuiden met een hoge schuldenlast geconfronteerd worden met een economische ineenstorting en dat het voortbestaan van de bevolking al op het spel staat. Het is ongeveer \$ 8,6 biljoen.<sup>3</sup> Volgens het Internationaal Monetair Fonds (IMF) is de schuld van veel landen in het Zuiden even groot als hun jaarlijkse economische output.

Natuurlijk hebben veel politici het over hulp. Maar deze landen zullen niet echt geholpen worden. Waarom zou de wet van de markt niet overal gelden? Welke bank helpt een debiteur die zijn schulden niet kan betalen? Maar je probeert je natuurlijk van je beste kant te laten zien. Duitsland, een van de vijf economisch sterkste landen ter wereld, wil met 6 miljard helpen<sup>4</sup>. Dat is minder dan één promille van het schuldbedrag.

De biljoenen aan economische hulp die zijn gebruikt om de groei weer op gang te brengen, kunnen eenvoudig met een gieter worden verdeeld. Je hoeft het niet precies uit te rekenen. Op deze schalen zou je waarschijnlijk de bevolking van een klein land nodig hebben om de verdeling van het geld echt correct te berekenen. Maar we vragen niet eens waar de miljarden naartoe gaan. We hebben andere zorgen.

---

<sup>3</sup> Misereor debt report 2022

<sup>4</sup> Finance Minister Lindner warns of "global debt crisis" Handelsblatt vom 20.04.2022



De situatie zou anders zijn als ze zouden afzien van de schuld. Daar moet je natuurlijk goed naar kijken. En dat is precies de reden waarom ze niet eens aan deze taak beginnen.

**Daarom moeten nu alle mensen die schulden hebben - en dat is bijna de hele mensheid - in actie komen. We moeten nu het initiatief nemen voor een wereldwijd referendum om alle schulden af te schaffen!**

[Naar de inhoudsopgave](#)

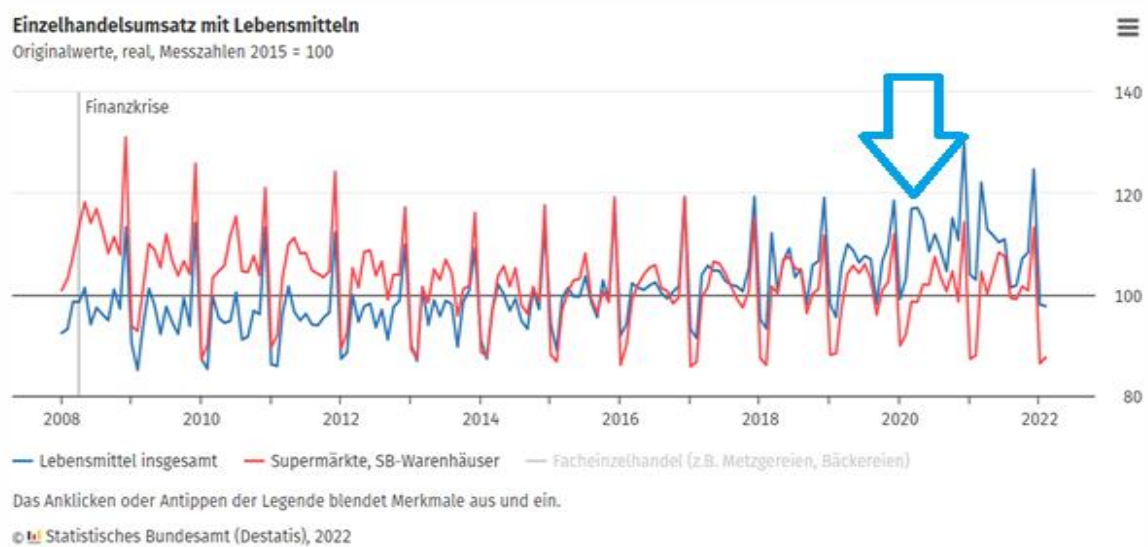
## WAT HEBBEN WE GELEERD VAN DE PANDEMIE?

Stel je voor dat de pandemie gepland had kunnen worden. De eerste overweging zou zijn geweest welke financiële prikkels zouden kunnen worden gebruikt om mensen twee jaar lang mond- en neusbescherming te laten dragen. De mensheid heeft echter laten zien dat ze zich vrijwillig en spontaan op een verantwoordelijke en redelijke manier gedraagt. Een dergelijke mondiale solidariteit en discipline heeft in de geschiedenis nog nooit bestaan.

Het belangrijkste dat de pandemie ons heeft laten zien, is dat jarenlange gedetailleerde planning niet nodig was. De plotselinge verschijning van een eenvoudig virus veranderde de wereld.

De eerste lockdown zorgde voor een scherpe terugval in delen van de economie en in mobiliteit, zonder de bevoorrading van alledaagse goederen in gevaar te brengen. Met de afschaffing van geld zal dat waarschijnlijk ook zo zijn. We weten dat de samenleving instort als we onze dagelijkse taken niet uitvoeren, het gebeurt ook binnen familie of onder vrienden.

In onderstaande figuur is het aanbod van levensmiddelen in de detailhandel weergegeven. Je ziet dat er in het voorjaar van 2020 een piek in de verkoop was, maar die was kleiner dan de jaarlijkse kerstverkoppen. In ieder geval vertoont de verkoopcurve geen negatieve piek, maar eerder een stabiel en zeker verloop.



Aangezien de voedselvoorziening zelfs in deze onverwachte lockdown-gebeurtenis veilig is, zal deze nog zekerder zijn als we voorbereid zijn.

[Naar de inhoudsopgave](#)

## PRAKTISCHE GIDS VOOR DE TRANSITIE

Elke persoon in de wereld die schulden heeft, moet er belang bij hebben dat die schuld verdwijnt. Door de algemene staatsschuld treft dit bijna iedereen in de wereld.

Deze schuldverlichting zou een geschenk zijn voor alle betrokkenen.

Maar hoe zorg je ervoor dat niemand hierdoor nadeel ondervindt?

**Als al het geld tegelijk met de schuld wordt afgeschaft, wordt er niemand meer afgenomen, want daarna krijgt iedereen in de wereld alles wat ze nodig hebben gratis.**

Zou iedereen hierop stemmen? Ik denk het wel.

Gezien de hulpeloosheid van wereldleiders bij het omgaan met onze toekomst, zal er geen andere uitweg zijn uit deze puinhoop in één stuk.

Het tijdperk van geld is voorbij. Het is nu volledig uit onze handen. Alleen al het feit dat veel activiteiten die essentieel zijn voor het overleven van de mens niet worden uitgevoerd, terwijl er aan de andere kant miljoenen werklozen zijn die wachten om iets te doen, is grotesk. Pakhuizen voor hulpgoederen barsten uit hun voegen en aan de andere kant zijn er bijna een miljard mensen die honger lijden. geld belemmerd!

We hebben geen concurrentie meer nodig om groei te genereren, we moeten nu de rijkdom van de wereld eerlijk verdelen. Dat lukt pas als we het geld hebben afgeschaft.

Het verschil tussen de rijksten en de armsten is onwerkelijk en absurd. Geld heeft zijn functie als waardemeter verloren.

De mensheid produceert meer dan genoeg voor alle mensen om goed te leven. Wij hebben deze voucher niet meer nodig.

**Alle mensen in de wereld moeten kunnen stemmen dat alle schulden worden kwijtgescholden. Daarvoor hebben we een wereldwijd referendum nodig.**

**Dat is de grote taak die voor ons ligt.** [Naar de inhoudsopgave](#)

## HOE LANG DUURT DE OVERGANG?

De eerste impact zal zijn wanneer werknemers in de financiële en verzekeringssector en bij de belastingkantoren ander werk kunnen zoeken. Omdat ze niets te doen hebben. Ook in de automobielsector zullen er banen verdwijnen. We hadden bij de eerste lockdown al gemerkt dat de wegen en snelwegen leeg waren, dus met het afschaffen van geld zal het waarschijnlijk ook zo zijn.

Deze mensen blijven waarschijnlijk nog een paar dagen op hun werk, maar gaan dan naar huis. Na nog een paar dagen zullen velen van hen

zich claustrofobisch voelen in hun kamers en op zoek gaan naar ander werk. Dit zal ook worden geholpen door het feit dat ze de dagelijkse benodigdheden als cadeau krijgen. De gunst willen teruggeven is een puur natuurlijke menselijke behoefte. De timing van de afschaffing van geld zou in de lente of de herfst moeten zijn, want in de zomer is de verleiding groot om eerst een paar weken "vakantie" te nemen en dit zou oneerlijk zijn voor de arbeiders die moeten voorzien. Na een paar maanden is er genoeg vrije tijd en flexibiliteit voor iedereen.

Deze mensen hebben nu voor het eerst de mogelijkheid om een baan te kiezen die bij hun talenten past. Voormalige IT-ers zullen snel communicatieplatforms op internet creëren waar bedrijven waarvan de werknemers nog fulltime moeten werken, hun behoeften zullen publiceren. Waarschijnlijk zal uiterlijk na twee maanden beginnen dat de arbeidsduur over de hele linie kan worden verkort.

De omschakeling van autobedrijven en andere ondernemingen naar de productie van robots zal dan ook plaatsvinden. Wellicht zijn er na een half jaar al voldoende robots beschikbaar om het eentonige, gevaarlijke en zware werk over te nemen.

[Naar de inhoudsopgave](#)

## ECONOMIE EN SAMENLEVING ZONDER GELD, HOE WERKT DAT?

### ZAL NIET DE HELE ECONOMIE INSTORTEN ALS HET GELD OP IS?

Over een paar jaar zijn de productiemiddelen in handen van één familie. Een wereldwijd universeel basisinkomen zal 14 miljard mensen van de hongerdood redden. Onze huidige opvatting van de economie zal daar onvermijdelijk toe leiden. Als we dingen willen veranderen, moeten we proberen heel onconventioneel te denken.

Simpel gezegd, er zijn twee economische cycli. Een directe en noodzakelijke cyclus die de bevoorrading van mensen met alledaagse goederen veilig stelt en een speculatieve cyclus waarin de toename van geld de hoofdrol speelt.

De onmiddellijke cyclus is stabiel en dient om alle mensen te voorzien van de goederen en diensten die ze nodig hebben. Alle belastingambtenaren, effectenmakelaars, verzekeringsagenten en advocaten die hun baan verliezen als het geld op is, zullen door deze cyclus blijven worden bevoorrad, net zoals ze voorheen voldoende werden bevoorrad.

*Deze cyclus heeft zijn stabiliteit tijdens de pandemie bewezen.*

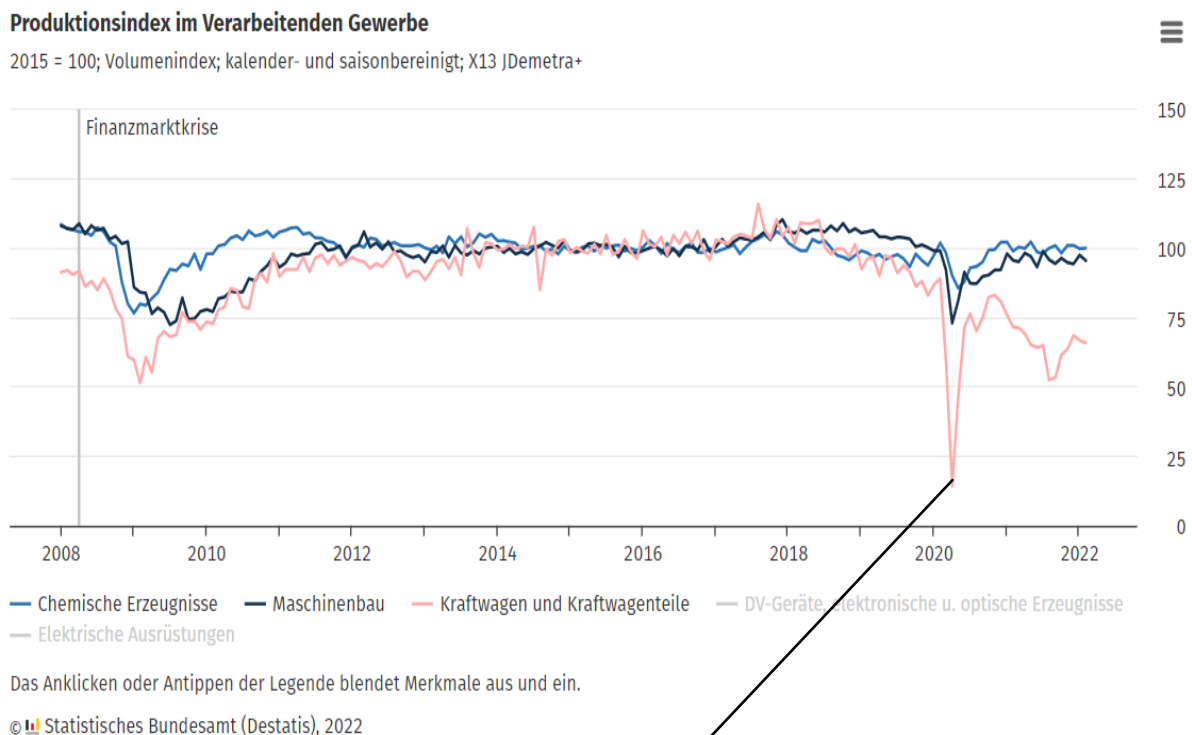
Als het geld op is, zal de speculatieve cyclus verdwijnen, omdat er geen mogelijkheid of noodzaak meer is om het geld te verhogen. Ten eerste zal dit betekenen dat veel van degenen die vandaag in deze cyclus actief zijn, hun baan zullen verliezen. Maar deze mensen hoeven niet bang te zijn, want aangezien de directe cyclus blijft functioneren, krijgen ze alles wat ze nodig hebben. Deze vrijgekomen arbeiders ondersteunen de onmiddellijke cyclus of worden actief in het evoluerende maatschappelijk middenveld. Door het grote aantal potentiële arbeidskrachten en het verminderde verbruik zal de wekelijkse arbeidstijd waarschijnlijk beperkt blijven tot twee tot drie dagen. De meeste mensen zullen dit vrijwillig

willen doen. Zwaar, gevaarlijk en eentonig werk dat nu door goedkope arbeidskrachten wordt gedaan, zal door robots worden gedaan.

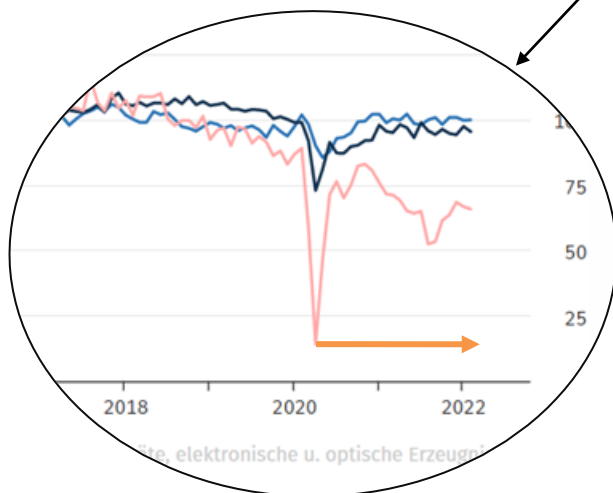
[Naar de inhoudsopgave](#)

## HOE ONTWIKKELT DE ECONOMIE ZICH?

Onderstaande figuur toont de productie-index in de industrie in geselecteerde sectoren.



Te zien is dat er in het eerste kwartaal van 2020 direct na de start van de eerste lockdown een snelle productiedaling was. Je zou het je op dezelfde



manier kunnen voorstellen als het geld verdwijnt. Aangezien het echter om een geplande maatregel gaat, blijft de productie op het minimumniveau. In tegenstelling tot de pandemie is er geen existentiële angst. Alle medewerkers zijn verzekerd door de stabiliteit van de dagelijkse

aanvoer en andere kosten worden niet meer gemaakt omdat er geen geld meer is. Zo zal de autoproductie waarschijnlijk op een laag niveau blijven omdat er veel minder mensen hoeven te pendelen en er geen moeite wordt gedaan om iemand een nieuwe auto te laten kopen. Het zou gewoon onzinnig zijn om elke dag ver te rijden omdat je geen geld meer hoeft te verdienen. Mensen die op het platteland wonen en die elke dag naar de stad pendelen, kunnen in hun omgeving elk uur of dagelijks meehelpen in de landbouw. Dit zou ook kunnen vervangen door elke dag naar het fitnesscentrum te gaan. Daarnaast zijn er geen financieringsbelemmeringen meer voor het plaatselijk openbaar vervoer.

Er is geen reden om niet aan te nemen dat de productie minstens evenveel zal dalen als in het voorjaar van 2020. Dit betekent dat de CO<sub>2</sub>-uitstoot daalt en de klimaatdoelen voor de lange termijn direct worden gehaald.

Doordat we elkaar geschenken geven, zullen we ook de behoefte voelen om elkaar te helpen. We hoeven alleen maar weer aan onze families te denken, die kleine actieve utopische cellen die nu al bestaan. Wie zit er werkeloos toe als iemands zak suiker valt? Iedereen begint te rennen en probeert de schade te beperken en weg te werken. Zo zal het ook zijn in de economie. Op automotive locaties als Stuttgart, München, Ingolstadt of Wolfsburg zijn ook veel andere sectoren waar nog behoefte aan is. Je deelt dan gewoon het werk, iedereen werkt een, twee of drie dagen. Waarom zou dat niet werken?

Daarnaast zijn er veel robots nodig waar onderbetaalde arbeiders nu zwaar, eentonig en gevaarlijk werk doen. Kun je je niet voorstellen dat verschillende bedrijven zouden kunnen concurreren om de beste robot te bouwen voor het schoonmaken van de straten of het sorteren van plastic afval? Waarom zou dit alleen kunnen onder concurrentiedruk, zoals vandaag het geval is?

Na verloop van tijd zullen grote en wereldwijde bedrijven weer afbrokkelen tot kleinere beheersbare bedrijven. Kleine en middelgrote bedrijven worden gerund als echte familiebedrijven. De eigendomsstructuur is duidelijk en eenvoudig en aangezien er geen concurrentiedruk is, zal de bedrijfsleiding beter kunnen zorgen voor een goede werksfeer. Jullie beloning is dank en waardering van de medewerkers en dat is de beste beloning die men kan wensen.

In de landbouw zal het vergelijkbaar zijn. Ook hier is er geen concurrentiedruk en geen prikkel voor het management om rijk te worden met geld. Daarom worden de velden en stallen weer kleiner. Op den duur zal de mobiliteit van mensen afnemen doordat er niet meer gependeld hoeft te worden. Je hoeft niet meer ver te reizen om wat meer te verdienen. Hierdoor komen grote stukken landbouwgrond vrij voor voedselproductie die nu nodig is voor de productie van biobrandstoffen.

In de huidige landen van herkomst van goedkope landbouwproducten zal de regionale landbouw, die door massaproductie is verdwenen, terugkeren. Het natuurlijke evenwicht en de biodiversiteit die door concurrentie is vernietigd, wordt geleidelijk zoveel mogelijk hersteld.

Alle menselijke aangelegenheden worden gereguleerd binnen het maatschappelijk middenveld. Iedereen zal er een baan vinden op basis van zijn vaardigheden en voorkeuren. Het communicatiemiddel is het internet. Het sterke middenveld zal zich waarschijnlijk ook wijden aan grote taken, waarvan de realisatie vandaag ondenkbaar is omdat het geld ervoor ontbreekt. Gebieden op aarde die door menselijke activiteiten woestijnen zijn geworden, kunnen weer bebouwbaar worden gemaakt. Dit is veel gemakkelijker dan het realiseren van bestaande plannen om de maan of Mars te koloniseren.

Waarschijnlijk gaan we ook samen de dijken versterken om ons voor te bereiden op zeespiegelstijging. En we hoeven ons geen zorgen meer te maken over de financiering. [Naar de inhoudsopgave](#)



## MARKT – WAT ALS HET NIET MEER REGELT?

Van economen hoor je vaak het volgende cliché: "Als er geen concurrentie is, zal de producent van wasmachines geen moeite meer doen om ervoor te zorgen dat er voldoende wasmachines worden geproduceerd en verbeteringen worden aangebracht".

Deze situatie zou gelden als er geen concurrentie was, maar het geld was er wel. De producent zou dan tegen zichzelf zeggen: "Ik heb mijn geld verdiend" en hij spant zich niet meer in. Als er echter helemaal geen geld te verdienen valt, gaat dit argument volledig op. Ik denk dat daar nog niemand over heeft nagedacht.

Tegenwoordig hebben we de markt niet meer nodig, het is een achterhaald overblijfsel uit de tijd dat er overal ter wereld nog behoefte en schaarste was. Vandaag hebben we de mogelijkheid van korte afstanden. Met behulp van internet kunnen we het winkelschap rechtstreeks verbinden met de producent. Dit heeft niets met planeconomie te maken, dit is productie in realtime!

Dat zou ook veel natuurlijke hulpbronnen en veel energie besparen, omdat alles wat mensen nodig hebben, **maar ook alleen dat**, direct wordt geproduceerd en op korte termijn wordt geleverd.

Ook hebben we de markt niet meer nodig omdat het zoeken naar de goedkoopste leverancier niet meer nodig is. Iedereen is vrij om te kiezen wat hij wil nemen. De groenten kunnen we gewoon afnemen van regionale biologische boeren, die tot nu toe te duur voor ons waren.

Het is ook niet langer nodig om onnodige behoeften te creëren omdat er geen groei meer nodig is. Moderne communicatiemogelijkheden vervangen de huidige regulering door de vrije markt met al zijn nadelen zoals overproductie of het creëren van kunstmatige knelpunten. Sommige economen zeggen dat geld een middel is voor marktcommunicatie. Dat is een zeer achterhaalde opvatting. Het is een beetje zoals het schrijven van

brieven in het tijdperk van e-mail. Tegenwoordig zijn er veel betere communicatiemiddelen. Wat nu met Industrie 4.0 wordt nagestreefd, om concurrerende grote bedrijven concurrerder te maken, wordt vervolgens gebruikt voor algemene communicatie onder elkaar en om de echte welvaart van alle mensen te waarborgen.

De markt voorkomt ook dat de ongelijkheid verdwijnt. Want tegenwoordig krijgen alleen wie geld heeft iets op de markt. Alle anderen krijgen niets.

[Naar de inhoudsopgave](#)

## INVESTERINGEN – WAAR KOMEN ZE VANDAAN ALS ER GEEN GELD IS?

In het huidige economische systeem worden investeringen betaald uit de groeioverschotten.

Als het geld op is, zijn de producten gratis verkrijgbaar. Dit komt doordat de medewerkers voor geen geld werken en alle grondstoffen en energie gratis door de natuur ter beschikking worden gesteld. Dus als een bedrijf een nieuwe machine nodig heeft, bestelt het deze net als eerder bij de leverancier. Als het klaar is, wordt het geleverd en geïnstalleerd. Gewoon op die manier. En zo gaat het door in de hele economie. Groei is niet meer nodig omdat investeringen gratis zijn. [Naar de inhoudsopgave](#)

## WELVAART ZONDER GROEI?

Helaas wordt welvaart tegenwoordig vooral gezien als consumptie. En de economie suggereert dat de consumptie van het Globale Noorden ook moet worden uitgebreid naar het Globale Zuiden. De economie wil hiermee verdere groei genereren. Wij in het Noorden van de wereld consumeren nu drie keer zoveel als vijftig jaar geleden, maar we zijn niet significant gelukkiger geworden.

Klopt onze huidige manier van denken over economie en welvaart wel? We hebben hierboven al aangegeven dat de economie voortdurend nieuwe behoeften uitvindt. Maar men vraagt zich niet af of de nieuwe behoefte

ons gelukkiger maakt. Het belangrijkste is dat er nog meer wordt verbruikt. En dat is precies waarom we steeds verder van onszelf verwijderd raken, waarom we niet meer weten wat we echt nodig hebben om gelukkig te leven. Zelfs de beste therapie zal ons vandaag niet kunnen helpen.

Als het geld op is, zullen we echte welvaart bereiken. We zullen onszelf stilaan weer terugvinden. We hoeven ons niet meer aan te passen aan winter- en zomercollecties of andere trends, maar omarmen onze eigen individuele welvaart.

We zullen houden wat we vandaag hebben. Prima mobieltjes, roltrappen in de warenhuizen, verse broodjes op zondag. Maar we zullen evolueren naar een welvaart die natuurgetrouw is en niet door de economie wordt gedictieerd om groei te genereren. Welvaart ziet er dan zo uit: rust op zondag, veel minder drukte en verkeer, dichterbij de natuurlijke omgeving, veel meer tijd voor onze hobby's die niets meer kosten en veel meer tijd voor ons gezin.

Deze nieuwe welvaart zal ons zeker gelukkiger maken.

[Naar de inhoudsopgave](#)

## WAT ZAL ER VAN ONZE SAMENLEVING WORDEN?

Het is niet gemakkelijk om je een wereld zonder geld voor te stellen. We denken dat dat niet mogelijk is omdat we zo hebzuchtig zijn. Maar we moeten ervan uitgaan dat we snel zullen veranderen en dan anders gaan denken en handelen. Het is ook duidelijk dat we bang zijn voor een dergelijke situatie. Tegenwoordig leven we veilig in kooien. De hoeveelheid geld die we hebben zijn de bars. We proberen of we worden gedwongen om ons geld tot het uiterste uit te geven. Het is als een dier dat naar buiten wil en niet kan. We steken onze armen zo ver mogelijk door de tralies door leningen af te sluiten.

De meeste kooien zijn klein, maar er zijn ook grote kooien voor rijke mensen. Maar zelfs de kooien van de rijkste mensen zijn niet oneindig groot, omdat ze niet vrij over al het geld kunnen beschikken omdat het grotendeels in de economie wordt geïnvesteerd. Er zijn onderzoeken die zeggen dat alles van meer dan \$ 70.000 per jaar je niet gelukkiger maakt. Dan begint het een inspanning te worden om het geld uit te geven.

Als het geld op is, gaan die tralies weg en ineens zijn we vrij. We weten vandaag niet hoe we ons dan zullen gedragen. Zelfs als we een experiment zouden doen met een beperkte groep mensen die in een gemeenschap wonen waar geen geld is, zijn we niet echt vrij. Deze mensen weten dat ze omringd zijn door kooien en dat de tijd van deze vrijheid beperkt is.

Vandaag de dag kunnen we ons niet voorstellen hoe het zal zijn als de geldstaven weg zijn. Maar we hebben onze familie of vriendenkring, ons gebied van echte utopie. Als de tralies weg zijn, kunnen al deze kleine elementen van echte utopie samenkomen in broederschap. Het verantwoordelijkheidsgevoel dat we voelen voor onze families zal zich uitbreiden naar anderen wanneer de beperkingen van geld worden weggenomen. We voelen ons dan ook persoonlijk verantwoordelijk voor onze woonwijk, voor onze stad en ons land.

Zorgwerk staat dan gelijk aan voorheen betaald werk. Dit zal eindelijk genderonrechtvaardigheid elimineren.

We kunnen nu vrijwillig alles doen waar we van gedroomd hebben. Ook bij grote projecten zoals de herbebossing van de regenwouden hoeven we geen oog te hebben voor de financiële aspecten.

De gezondheidszorg en de oudedagsvoorziening van alle mensen op aarde is verzekerd. Niemand hoeft veel kinderen op de wereld te zetten om op hoge leeftijd voor gezorgd te worden. Daarom zal de wereldbevolking binnen een generatie of twee aanzienlijk afnemen.

Met de afschaffing van geld scheppen we de voorwaarden om iets te veranderen. Er zijn veel concepten voor deze ontwikkeling, zoals degrowth, common good economy, donut economy, commons en andere. Het zijn ideeën van mensen die zich zorgen maken over wat wetenschappers ons vertellen. Namelijk dat er een ineenstorting komt als we blijven ondernemen zoals we dat de afgelopen vijftig jaar hebben gedaan.

De vertegenwoordigers van deze concepten strijden tegen de overweldigende wereldeconomie. Maar zodra het geld op is, zodra de tralies op zijn, worden deze vele goede ideeën vanzelf werkelijkheid. Op basis van deze ideeën zal de nieuwe samenleving zich ontwikkelen.

[Naar de inhoudsopgave](#)

## WAT WORDT ER VAN DE STAAT?

Waarom hebben we tegenwoordig macht nodig? Je hebt macht nodig om belangen te verdedigen. In de meeste gevallen gaat het om financiële belangen om delen van de economie te versterken.

Politie en justitie zullen in hun huidige vorm waarschijnlijk niet meer nodig zijn. De meeste misdrijven zoals diefstal, drugs- en mensenhandel, fraude of belastingontduiking hebben iets met geld te maken en geld bestaat niet meer. Er zal zeker nog af en toe geweld zijn uit jaloezie of iets dergelijks. Maar deze problemen kunnen worden opgelost door, misschien met een soort jury. De weinige overgebleven gevallen die nu strafbaar zijn, zullen zeker op een andere manier worden opgelost. Met therapie of rolmodel effect bijvoorbeeld <sup>5</sup>. Ik moet er steeds op wijzen dat mensen veranderen. De meest nauwkeurige beschrijving hiervan is leven in broederschap. Iemand uitsluiten maakt dan geen deel meer uit van ons zelfbeeld. De staat wordt overbodig.

---

<sup>5</sup> Zie bijv. <https://nl.wikipedia.org/wiki/Ho%27oponopono>

Tegenwoordig leven de landen van het Globale Zuiden gewoonlijk eenvoudiger dan het Globale Noorden. Je kunt duidelijk zien dat deze landen laat op de Earth Overshoot Day-tijdslijn zijn. Tegen de tijd dat het geld verdwijnt, hebben ze waarschijnlijk nog steeds hulp nodig van het overschot van het noorden. Maar straks zijn ze een voorbeeld van duurzaam leven voor het Noorden.

In de afgelopen eeuwen heeft de kolonisatie willekeurige grenzen getrokken en daardoor veel leed veroorzaakt. Als de staten verdwijnen, dan verdwijnen deze grenzen natuurlijk ook. Misschien zullen er etnisch hechte volkeren ontstaan, mensen van deze gemeenschappen zullen elkaar bezoeken en elkaar verrijken.

Er zullen geen vluchtelingenstromen meer zijn zoals we die nu kennen. Tegenwoordig vluchten mensen voor armoede en voor oorlog. Armoede verdwijnt als je goederen eerlijk kunt verdelen.

Hoe zit het met de oorlog?

Wanneer de economie er niet meer in geïnteresseerd is dat producten zo snel mogelijk kapot gaan, ontstaat er een echte cradle to cradle, een consistente circulaire economie. Omdat we ook veel minder verbruiken, worden natuurlijke hulpbronnen nauwelijks meer geëxploiteerd. Een oorlog om grondstoffen kan dus worden uitgesloten.

Maar er is nog een reden waarom er geen militairen meer zullen zijn. Tegenwoordig wordt er veel geld verdiend met wapenning. Zojuist is besloten dat het wapenbudget van de Bondsrepubliek Duitsland met honderd miljard euro wordt verhoogd. Een groot deel van dit geld verdwijnt in de zakken van sommige mensen in de wapensector.

Dus als we zeker willen zijn dat er in de toekomst geen oorlog meer zal zijn, moeten we het geld afschaffen.

[Naar de inhoudsopgave](#)

# RISICO'S VAN DE SIMPELE ECONOMIE

## WERKEN WE NOG WEL ALS WE GEEN GELD KRIJGEN?

Eigenlijk gaan we niet elke ochtend het huis uit omdat de gedachte aan geld verdienen ons drijft. We verlaten het huis omdat we het gewend zijn. Dat er geld voor is is vrij normaal, zonder er de hele tijd over na te denken. Het contact met onze collega's is onderdeel van onze sociale omgeving.

De mens laat zich leiden door gewoonten. We zullen onze dagelijkse taken als een vanzelfsprekendheid blijven uitvoeren om onszelf en anderen te voeden en te voorzien. Dit is aangeboren zelfbescherming. Iedereen weet dat het systeem instort als hij zijn dagelijkse taken niet vervult. Zo is het ook in de familie.

Je kunt het ook wat filosofischer bekijken. Het vermogen om te werken is wat ons onderscheidt van de dieren. Het verlangen om iets te creëren zit in ons. Ongeacht of we er geld voor krijgen of niet. Wanneer we niet langer gedwongen zijn om voor geld te werken en onze wekelijkse werkuren beperkt zijn tot twee of drie dagen, dan hebben we de mogelijkheid om op zoek te gaan naar een activiteit waar we duurzaam plezier aan beleven. We kijken dan uit naar de volgende dag waarop we actief kunnen zijn.

Enkele duizenden jaren geleden begonnen sommige mensen zich land toe te eigenen. Ze lieten andere mensen op dit land werken en beloonden dit werk eerst in natura, later met geld. Na verloop van tijd raakte het idee dat je moet werken om geld te krijgen, verankerd. Maar dit idee is net zo verkeerd als het toe-eigenen van land dat van iedereen was.

Met de afschaffing van het geld wordt de natuurlijke staat zoals deze tienduizenden jaren heeft geheerst, hersteld. Niet zoals in de primitieve gemeenschap, maar op een nieuw kwaliteitsniveau, gebaseerd op onze huidige stand van wetenschap en technologie. [Naar de inhoudsopgave](#)

## WINKELS - NEMEN WE ZOVEEL MEE ALS WE KUNNEN DRAGEN?

Probeer je voor te stellen dat alles gratis is. Je zou kunnen nemen wat je wilt. Ten eerste doe je dat eigenlijk niet, want dan zou er thuis niet genoeg ruimte zijn voor al die spullen. Waarom tien vriezers in de kelder zetten als over een week of een maand alles nog gratis is? Maar in theorie zou je alles kunnen nemen. Hebzucht is iets willen hebben waarvan men gelooft dat men er nog niet genoeg van heeft. Hebzucht is de reactie op een gevoel van schaarste. In een wereld van overvloed verdwijnt hebzucht uit ons leven. Als reclame en goedkope prijzen ons niet langer aanzetten tot kopen, nemen we na korte tijd alleen wat we echt nodig hebben om gelukkig te zijn.

Hebzucht en afgunst zijn bij ons ingeprent. Mensen zijn niet van nature op deze manier vatbaar. Hebzucht en afgunst behoren tot de meest negatieve menselijke eigenschappen. Hebzucht is zoveel mogelijk kunnen kopen en afgunst is willen hebben wat de buurman heeft. Deze twee kenmerken zijn de hoekstenen van de markteconomie, die zonder hen niet zou functioneren. Het systeem zal er dan ook alles aan doen om deze twee kwaliteiten te bevorderen. Hebzucht en afgunst zijn de olie in de tandwielen van de markt.

Als we niet langer worden gebombardeerd met advertenties en kortingsaanbiedingen, zullen we onszelf weer vinden en weer voelen wat echt goed voor ons is. En ik beloof je, dat is veel minder dan we vandaag denken, want vandaag bedenkt de economie altijd nieuwe behoeften om groei te genereren.

We moeten de cadeau-economie niet zien als de strijd om het koude buffet of Black Friday, waar je iets (bijna) gratis krijgt voor een beperkte tijd.

Het is meer een ontspannen all-inclusive vakantie. Je weet dat morgen ook alles gratis is.



Of we kunnen ons gewoon een vrolijk feest voorstellen. Zo zou ons leven moeten zijn. Een feest waar iedereen iets meebrengt en iedereen van alles iets kan nemen. De een neemt wat meer en de ander neemt van iedereen een hap, niemand is jaloers. [Naar de inhoudsopgave](#)

## PRESTATIES – DOEN WE NOG EEN INSPANNING ZONDER GELD?

We denken dat we alleen maar hard werken voor geld, want zo zijn we opgevoed. Maar hoe zijn we echt? Hebben we echt harder ons best gedaan op school toen ons geld werd beloofd? Zijn we niet vaak veel meer toegewijd aan onze hobby's dan aan ons werk? Wikipedia is een door vrijwilligers gedreven project. Het hele maatschappelijk middenveld werkt zo. Soms vertraagt geld ons zelfs, of hebben we de zin al niet gehoord: "... daar word ik niet voor betaald!".

Ik zing al jaren in koren. We repeteren intensief en doen ons best bij optredens, ook al krijgen we er niet voor betaald. Ik weet zeker dat we niet beter zouden zingen als we betaald zouden worden. Dit is een typisch voorbeeld van vrijwillig op je best presteren als je je talent optimaal kunt benutten.

Er zijn sociologische studies die aantonen dat mensen meer moeite doen als ze iets vrijwillig doen dan wanneer ze er slecht voor betaald worden. Vrijwilligheid maakt je creatiever dan een goed loon. Als je iets vrijwillig doet, is het alsof je een cadeau voor iemand klaarmaakt. In zo'n situatie steek je er automatisch meer moeite in. En dan leven we in een cadeau-economie. [Naar de inhoudsopgave](#)

## VUILNISOPHALING- WIE DOET STRAKS HET ONAANGENAME WERK?

Een veel voorkomende vraag is wat er gebeurt met de onaangename activiteiten. De meeste onaangename activiteiten kunnen we nu aangener maken of laten uitvoeren door robots. Maar in onze samenleving kun je altijd mensen vinden die deze vervelende klusjes

goedkoper doen dan robots. Als er geen geld meer is, dan is een vrije beslissing hierover mogelijk.

Als de afvalverwerking niet wordt overgelaten aan de goedkoopste aanbieder, denken de woonwijken na hoe ze kunnen bereiken dat er zo min mogelijk afval wordt geproduceerd en recyclebare materialen zo goed en probleemloos mogelijk worden gescheiden en vervoerd. Onthoud dat we later genoeg tijd hebben om met deze dingen om te gaan.

Delen en samenzijn maakt ook onaangename dingen aangenamer. In veel wijken wordt de tweewekelijkse schoonmaak van straten en voordeuren bijna als een wijkfeest gevierd, waarbij ook de burenenrelaties worden gecultiveerd. [Naar de inhoudsopgave](#)

## BANKMEDEWERKERS – WAT GEBEURT ER MET DE MENSEN IN DE FINANCIËLE SECTOR EN DE RECLAMESECTOR

Als de financiële sector en de reclamesector niet langer nodig zijn, verandert er niets in de sectoren die verantwoordelijk zijn voor de bevoorrading van de bevolking. Landbouw, textielbedrijven, voedingsbedrijven werken gewoon door. Tot nu toe kregen bankmedewerkers alles wat ze nodig hadden. Als het aanbod stabiel is, zullen ze alles krijgen, zelfs nadat het geld is verdwenen. Het worden niet meer mensen.

Het bijzondere is dat er geen verschil meer is tussen "betaald" en "onbetaald" werk. Men kan gewoon zoeken naar een activiteit die men leuk vindt.

Als we alleen consumeren wat ons echt gelukkig maakt en niet meer wat de economie ons vandaag zegt te doen, om te blijven groeien, hoeven we waarschijnlijk maar twee of drie dagen per week te werken. Misschien wilden veel van de bankmedewerkers oorspronkelijk iets heel anders

doen. Misschien hebben ze dit beroep alleen gekozen omdat ze verwachtten veel geld te verdienen.

Misschien gaan mensen die niet meer nodig zijn in de reclame- of financiële sector de voedingsindustrie in en helpen daar. Of ze helpen in de sociale of educatieve sector. Waarom niet? Of ze richten woongemeenschappen op voor ouderen. Iets nieuws beginnen kost niets. En zo gaat het maar door, naar een meer humane richting.

[Naar de inhoudsopgave](#)

## DE BAKKER - WIE STAAT ER NOG OM VIER UUR 'S OCHTENDS OP?

Dat is vaak de eerste vraag die ik hoor als ik het heb over de geldloze samenleving.

Dan hebben we totaal andere ideeën over het leven. Niemand zal anoniem een winkel in een flatgebouw huren en een filiaal openen om brood te verkopen. De bakker maakt er organisch deel uit van de woonwijk omdat hij de mensen daar van brood voorziet. Al in het tweede hoofdstuk, dat over werk gaat, hebben we gezegd hoe belangrijk het zou zijn als mensen de kans zouden krijgen om een baan te vinden die bij hun talenten past. Iedereen weet dat er mensen zijn die hun leven zouden geven om te bakken. Deze mensen moeten gewoon de kans krijgen om in deze bakkerij te werken. Als men vrij kan kiezen voor een activiteit zonder de dwang een gezin te moeten voeden, zullen talenten en behoeften samenkomen. De burgermaatschappij zal dit steunen. [Naar de inhoudsopgave](#)

## VOORUITGANG – GAAT HET DOOR?

Technische vooruitgang gebeurde in de markteconomie, maar dat is vooral te danken aan onze kennis en aan onze aangeboren creativiteit en gedrevenheid. Wanneer vandaag iets nieuws wordt ontwikkeld, is de aandacht uitsluitend gericht op winst en niet op het voordeel voor de koper.

Vooral de ontwikkeling van het Covid-19-vaccin liet zien hoe schadelijk concurrentie is. De ontwikkeling zou veel sneller zijn gegaan en er had veel meer kunnen worden geproduceerd als de concurrerende bedrijven hadden samengewerkt. Maar intellectuele eigendomsrechten moesten worden beschermd omdat beleggers geld konden verliezen.

Onze motivatie en nieuwsgierigheid zullen niet verdwijnen alleen omdat er geen geld is. We zullen ideeën blijven hebben en het zal veel gemakkelijker zijn om gelijkgestemde mensen te vinden om het idee uit te voeren. Waarschijnlijk zullen er veel minder ideeën in lades verdwijnen omdat er vandaag geen financiële mogelijkheden zijn om ze te realiseren. Jongeren met goede ideeën kunnen innovatieve bedrijven opzetten omdat ze zich geen zorgen meer hoeven te maken over de financiering. Iedereen werkt samen aan problemen, er is geen concurrentie meer.

Misschien dat de ontwikkelingssnelheid van nieuwe producten wat langzamer gaat als er geen concurrentie meer is. Maar de steeds snellere ontwikkeling in de afgelopen jaren heeft er ook toe geleid dat de levensduur van de producten kunstmatig wordt verkort. Geplande obsolescentz heet dat. Het resultaat is dat er steeds meer afval ontstaat en natuurlijke hulpbronnen uitgeput raken. Wie rouwt er niet om de goede oude wasmachine die niet slechter was dan de nieuwste maar 20 jaar meeinging. We zouden het niet erg vinden als we onze mobiele telefoon misschien drie jaar zouden gebruiken en niet elk jaar zouden weggoaien omdat er een nieuwe werd geadverteerd. [Naar de inhoudsopgave](#)

## LUXE GOEDEREN - WAT GEBEURT ER MET PRODUCTEN IN BEPERKTE OPLAGE

Vandaag staan we vol bewondering en verlangen voor het schap met Champagne omdat de flessen zo duur zijn dat we ze niet kunnen betalen.

Als de prijskaartjes weg zijn, negeren we dat schap en gaan we direct over op de zoete varianten, want die smaken veel beter. De paar

Champagne flessen blijven dan over voor de echte fijnproevers. Het zal vergelijkbaar zijn voor luxe horloges, schitterende halskettingen, Saint Laurent-handtassen en vele andere "luxe" artikelen.

Als er geen geld meer is en dus geen winst, moet er ook geen behoeften meer opgewekt worden. Er zal dus geen reclame meer zijn, want daar heeft niemand meer aan. Ik denk dat na een overgangperiode niemand meer behoefte zal hebben aan schaarse luxegoederen, ook omdat de sociale hiërarchie aan het verdwijnen is. In een samenleving waarin broederschap zich vrij kan ontwikkelen, is het niet nodig om je van buitenaf te onderscheiden. En deze overgangperiode zal zo spannend en opwindend zijn dat het overgangsprobleem met de luxegoederen zeker kan worden verwaarloosd. [Naar de inhoudsopgave](#)

## WIE KRIJGT HET HUIS AAN HET MEER?

De afschaffing van geld zal niet leiden tot nog meer welvaart en consumptie. Maar de welvaart zal eerlijk worden verdeeld. Kansarme mensen in de wereld zullen goed en veilig kunnen leven. Veel slechte dingen zoals mensenhandel of de productie van wapens die met geld te maken hebben, zullen verdwijnen.

Er zullen niet meer huizen aan het meer komen dan er nu staan. Tegenwoordig is het huis aan het meer een symbool van rijkdom en macht. We zullen elkaar in broederschap ontmoeten en onze ellebogen niet meer gebruiken. We leven dan in een samenleving die wordt gekenmerkt door het geven en ontvangen van geschenken. Het huis aan het meer is dan geen statussymbool meer.

[Naar de inhoudsopgave](#)

## NAWOORD

Het ziet er naar uit dat nu, in mei 2022, de pandemie grotendeels voorbij is. De economie en onze werkende wereld zijn door elkaar geschud. Wie had er drie jaar geleden zelfs van 'thuiskantoor' gehoord? We zijn blij dat we vandaag weer samen kunnen vieren.

Zelfs de afschaffing van geld zou niet meer tijd vergen. Maar dan konden alle mensen met opgeheven hoofd naar de toekomst kijken.

Je kunt het draaien zoals je wilt, we moeten dit stadium van menselijke ontwikkeling zo snel mogelijk voltooien. Langer wachten zou onvergeeflijk zijn.

De wereldwijde verdeling van rijkdom en de absolute hoeveelheid rijkdom die sommige mensen hebben, hebben niets met de realiteit te maken. De spontane omgang met onvoorstelbare bedragen in tijden van crisis en de grotesk vertekende situatie van de schulden van achtergestelde landen zijn niet langer acceptabel. Het feit dat oorlogen onvermijdelijk zijn zolang er geld te verdienen valt met wapens, kunnen we niet langer tolereren.

We moeten de oorzaken van onze overmatige consumptie wegnemen, zodat de klimaatdoelstellingen zo snel mogelijk gehaald kunnen worden.

Het toepassen van de hier gepresenteerde oplossing zal geen van de bijna acht miljard mensen schade berokkenen. De goederen waaruit de rijkdom van de mensheid bestaat, zullen niet worden aangeraakt.

De inspanning om dit hoofdstuk van de mensheid te beëindigen kost bijna niets. We hebben slechts een penne-streek nodig. Niet meer.

**Help mee**

**dit bericht wereldwijd te verspreiden!**

## DE AUTEUR

Eberhard Licht woonde tot zijn vijfendertigste in de voormalige DDR. In de zomer van 89 was hij actief betrokken bij de vreedzame revolutie. Hij heeft een Diploma in Process Engineering en een master in Water & Environment. Na de val van de Berlijnse Muur richtte hij een filiaallaboratorium op van een Zuid-Duits milieu-instituut. Later richtte hij zijn eigen testinstituut op. Het was een door de staat erkend testcentrum voor emissie monitoring in industriële fabrieken in Berlijn. Ook richtte hij op basis van zijn eigen octrooiaanvraag een bedrijf op, dat met behulp van gegevens uit het tolsysteem vrachtwagenstromen zou omleiden naar gecombineerd spoorvervoer.

Hij stopte met deze ondernemingen toen hij zich realiseerde dat zijn twee jongere kinderen meer tijd nodig hadden. Later werkte hij een aantal jaren als vrijwilliger bij de daklozenopvang "Sleep Inn" in Utrecht en hield zich intensief bezig met ongelijkheid en de uitbanning ervan. Het ideeconcept dat in dit boek wordt beschreven, is ontstaan in Brussel tijdens de Covid-19-pandemie. Eberhard Licht is getrouwd met een Spaanse vrouw en heeft vier kinderen. Hij heeft een minimalistische levensstijl.

## BIBLIOGRAFIE

Anitra Nelson:

Nelson laat zien hoe geld politieke macht, vernietiging van het milieu en sociale ongelijkheid drijft en pleit ervoor om het af te schaffen in plaats van een nieuwe bestemming te geven, om een postkapitalistische toekomst te bereiken.

Bilbo Calvez

In ihrem Buch Saruj – Stell dir vor, es gibt kein geld mehr, beschreibt die Künstlerin Bilbo Calvez eine völlig veränderte Gesellschaft der Zukunft, die geldfrei lebt.

Colin R. Turner:

Het Free World Charter is een verklaring van principes die het potentieel heeft om het leven op aarde voor alle soorten te optimaliseren, armoede en hebzucht uit te bannen en vooruitgang te boeken.

Der grüne Planet

Een alien van een planeet waar al lang geen geld is, bezoekt de aarde.

Edeltraud Schmitz-Angelini

95 Thesen für die Abschaffung des Geldes

Elisabeth Scherf:

Anders denken: een welt

Von allem weniger en von Liebe mehr

Eske Bockelmann

Das Geld

Es steht um diese Welt so, dass kaum eine Woche vergichteht, in der n kundiger Seite gemahnt würde, es müsse allerspätestens jetzt en wegen des Klimas geschehen.

Fabio Fernando Varela

Enoema, la sociedad a-dinerada Español

Enoema, die rijksgezellschaft ohne Geld Deutsch

Jade Saab:

Meer over een wereld zonder geld

Een gedetailleerde vraag en antwoord over hoe het zou werken en wat het zou kunnen stoppen

Jesus Wälti

Insel Erde – Der Weg ins Paradies : Die Abschaffung des Geldes

Mo 'Flo' Mojo

Stel je een valuta voor waarvan de waarde afhangt van de context, een valuta waarvan de waarde niet kan worden weergegeven door een getal dat op een stuk papier is gedrukt.

Peter Lucas

20 Jahresplan für eine globalisierte Welt

von Wohlstand, Frieden, sozialer Gerechtigkeit und individuellem Glück für alle.

Rainer Rössler und Eberhard Licht

unterhalten sich darüber, was besser ist und was sich schneller verwirklichen lässt: BGE of gift economy.



Richard Osmaston:

We zijn het ontgroeid en zijn het moderne tijdperk ingegaan waar het gebruik van geld en handel in feite schadelijk is voor ons voortbestaan.

Robin Wall Kimmerer:

DE SERVICEBERRY

Een economie van overvloed

Sigrun Preissing, Gottfried Schubert, Heidi Lehner

In Zukunft ohne Geld?

Het Auravana-project

Dit is een voorstel voor een maatschappelijk systeem dat effectief werkt zonder handel, met de markt en zonder dwang. De gemeenschap is tot deze prestatie in staat.

Het Venus-project

In een op hulpbronnen gebaseerde economie zijn alle goederen en diensten beschikbaar voor alle mensen zonder de noodzaak van ruilmiddelen zoals geld, kredieten, ruilhandel of andere middelen.

The Zeitgeist Movement [www.thezeitgeistmovement.com](http://www.thezeitgeistmovement.com)

In een wereld van toegang in plaats van eigendom, en zonder geld, is er geen prikkel om te stelen, want er is geen wederverkoopwaarde.

Vincent Bamps

In deze blog wordt uitgelegd hoe er in de toekomst wereldvrede zal zijn.

Walter Siebert

Ich erlaube mir zu träumen: Meine bevorzugte Wirtschaftsform mag als Utopie erscheinen aber ich wünsche mir, dass wir uns in diese Richtung entwickeln.